

Zilveren Linten

gebruiksvriendelijke trajecten voor ouderen

ONTWERP-EINDRAPPORT 07.01.2021

Opdrachtgever	District Antwerpen senioren.antwerpen@antwerpen.be
Datum:	8/12/2020
Opgemaakt door:	Jan Vilain, jan.vilain@publiekeruimte.info , 03 270 06 35 Naomé Carmeliet, naome.carmeliet@voetgangersbeweging.be , 03 270 06 36
Kenmerk:	IPR606-609 Senioren Antwerpen

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Onderzoekslocaties	5
2.1	Universiteitsbuurt.....	5
2.2	Omgeving Den Bell	6
3	Onderzoeksmethode	8
4	Onderzoeksresultaten	9
4.1	Universiteitsbuurt.....	9
4.1.1	Belangrijke plekken voor senioren	9
4.1.2	Knelpunten en bedreigingen	9
4.1.3	Kansen en opportuniteiten.....	17
4.2	Omgeving Den Bell	18
4.2.1	Belangrijke plekken voor senioren	18
4.2.2	Knelpunten en bedreigingen	18
4.2.3	Kansen en opportuniteiten.....	22
5	Algemene aanbevelingen	23
5.1	Interne organisatie	23
5.2	Samenwerking met externe partners: sensibilisering, participatie en co-creatie	24
6	Zilveren Linten: beleidskader voor een seniorenvriendelijk openbaar domein	27
7	Aanbevelingen Universiteitsbuurt.....	29
7.1	Ruimtelijke maatregelen	29
7.1.1	Voetpad vrij	29
7.1.2	Vlakke voetgangersvoorzieningen.....	29
7.1.3	Opmaken van een bankenplan.....	30
7.1.4	Een opgeruimde Ossenmarkt met extra zitruimte.....	31
7.1.5	Buitenruimte in het begijnhof	32
7.1.6	Openstellen of herkenbaar maken van semi-openbare ruimten.....	33
7.1.7	Ingerichte woonerven met aandacht voor erfgoed	36
7.1.8	De benen strekken naar verdere plekken	38
7.1.9	Veilige oversteekplaatsen Kipdorp en Lange Nieuwstraat.....	39
7.2	Zilveren Linten Universiteitsbuurt.....	40
7.2.1	Recreatieve beweegroute	40
7.2.2	Functionele wandelassen	42
8	Aanbevelingen omgeving Den Bell	44

8.1	Ruimtelijke maatregelen	44
8.1.1	Opmaken van een bankenplan.....	44
8.1.2	Belevingspleintjes.....	44
8.1.3	Kunstintegratie	53
8.1.4	Een Voorhof voor Hof Ter Beke.....	55
8.2	Zilveren Linten omgeving Den Bell	56
8.2.1	Recreatieve beweegroute	56
8.2.2	Functionele wandelassen	59

1 Inleiding

Het district Antwerpen wenst tijdens deze legislatuur een aantal trajecten in het openbaar domein ontwikkelen met een verhoogde gebruiksvriendelijkheid voor oudere voetgangers. Het project draagt de campagnenaam 'Zilveren Linten'. Het gaat om korte, veilige routes, specifiek aangepast voor de verplaatsing van senioren. Daarbij gaat bijzondere aandacht naar de optimalisatie van verplaatsingen rondom dienstencentra, belangrijke bestemmingen voor dagelijkse voorzieningen en andere locaties met een verhoogde aantrekkingskracht voor ouderen.

Het districtsbestuur gaf opdracht aan Infopunt Publieke Ruimte / Voetgangersbeweging vzw om twee zones in het stadscentrum te onderzoeken en aanbevelingen op te stellen voor een meer seniorenvriendelijke publieke ruimte.

In beide zones bevinden zich specifieke voorzieningen voor senioren (dienstencentrum, woonzorgcentrum, private zorginstelling). Bij het formuleren van beleidsaanbevelingen gaat naast deze specifieke voorzieningen eveneens veel aandacht naar zelfstandig wonende senioren.

Leeswijzer

Dit rapport wordt ondersteund door online kaarten. Uittreksels uit de kaarten zijn verwerkt in de tekst. De integrale kaarten zijn online te raadplegen via Google MyMaps. De toepassing laat toe om diverse kaartlagen in- of uit te schakelen zodat de benodigde informatie zichtbaar is. Bovendien kunnen diverse locaties worden aangeklikt waarbij foto's van de huidige situatie worden getoond.

Kaart voor de Universiteitsbuurt

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=10XqJPSZ8orhSWZuUirki0nP5H1QZGBHt&usp=sharing>

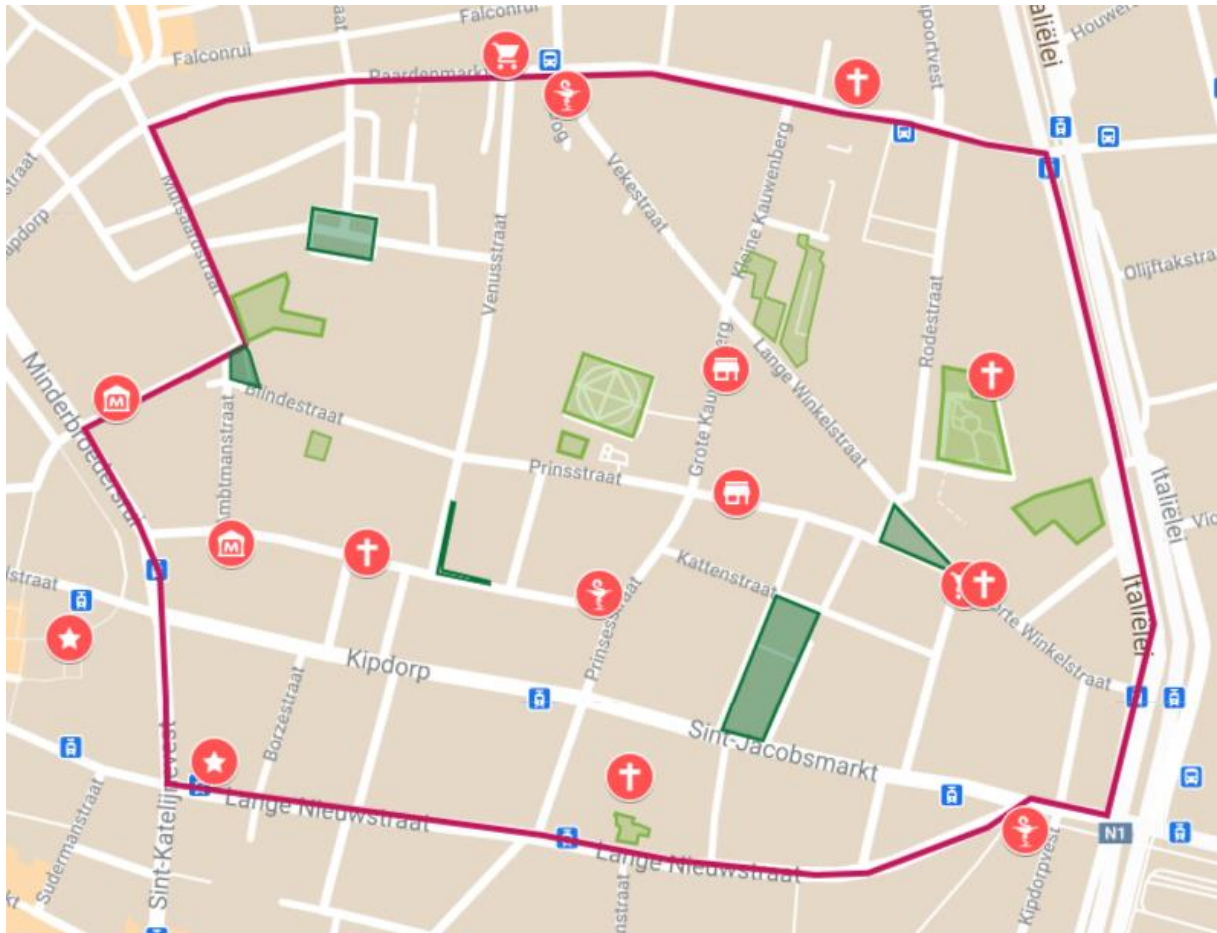
Kaart voor omgeving Den Bell

https://www.google.com/maps/d/edit?mid=13nb5bvrythI03PnG5c3uM_nntp8NcREm&usp=sharing

Fotoverantwoording: de foto's in dit document zijn gemaakt door de Voetgangersbeweging, tenzij anders vermeld.

2 Onderzoekslocaties

2.1 Universiteitsbuurt

De Universiteitsbuurt situeert zich grosso modo tussen de Lange Nieuwstraat, Minderbroedersrui, Paardenmarkt en Italiëlei.

Het gebied wordt gekenmerkt door voornamelijk smalle straten – typerend voor het stadsweefsel binnen de Leien – met een afwisseling van enkele pleinen en groene ruimten. De Ossenmarkt, Frans Halsplein, Stadswaag en Begijnhof zijn de belangrijkste open ruimten in het gebied. Een rijke variatie aan historisch erfgoed is bepalend voor het karakter van de omgeving: Begijnhof, Universiteitsgebouwen, St.- Jacobskerk, St. Nicolaasplaats, Rockoxhuis, Stadswaag, Academie voor Schone Kunsten en heel wat woonhuizen met historische gevels. In het kader van ‘Zilveren Linten’ is de aanwezigheid van Woon-Zorgcentrum Onze Lieve Vrouw van Antwerpen (WZC OLVA) van belang. De Universiteitsbuurt is hoofdzakelijk een woon- en studentenbuurt. Met uitzondering van de levendige Ossenmarkt en Stadswaag bevinden de meeste horeca en winkels zich aan de rand van het projectgebied (Paardenmarkt, Sint-Jacobsmarkt,

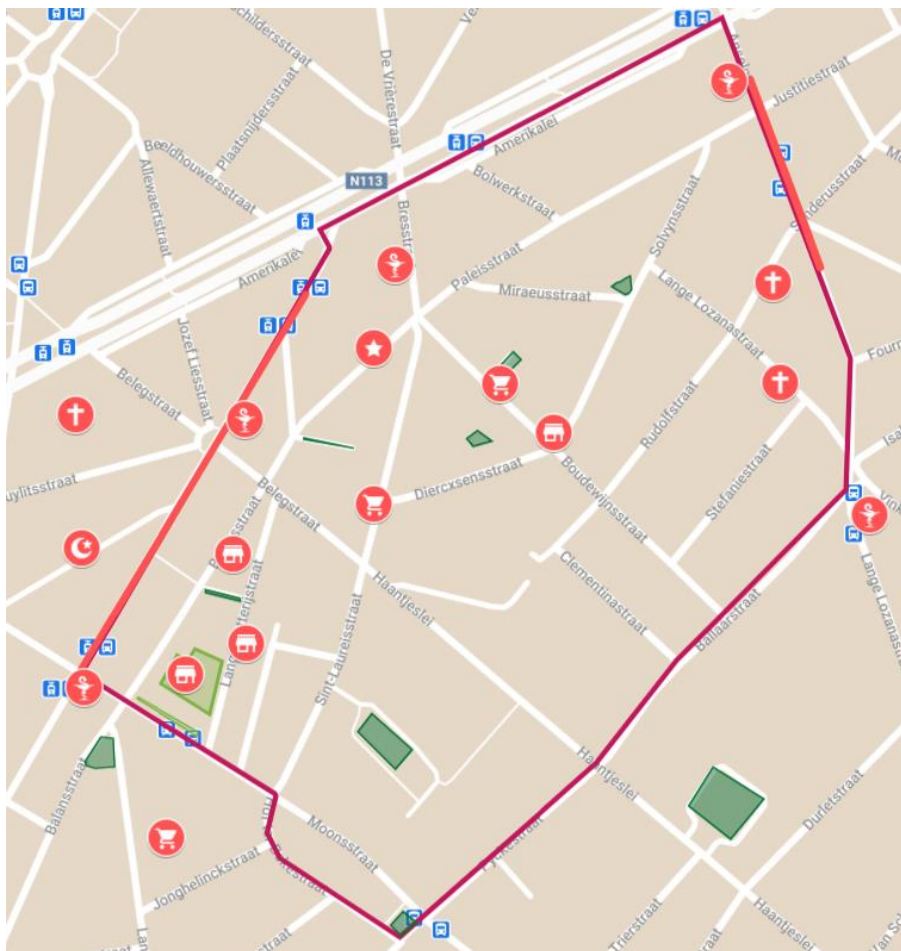
Tussen het WZC en de Paardenmarkt werden de afgelopen jaren volgende straten vernieuwd:

- Pieter Van Hobokenstraat

- Grote en Kleine Kauwenberg
- Rodestraat

De Prinsstraat staat eveneens op het programma voor heraanleg. Bijna alle nieuwe straten worden op termijn als woonerf ingericht, met uitzondering van de hoofdassen. Het stadsbestuur maakt momenteel werk van een versnelde invoering van (woon)erven in deze omgeving.

2.2 Omgeving Den Bell

De projectzone rond Den Bell is grosso modo gelegen tussen de Amerikalei (segment Brederodestraat – Anselmostraat), Anselmostraat, Balansstraat – Pyckestraat, Hof Ter Bekestraat – Broederminstraat en Brederodestraat.

De ruimtelijke structuur is typerend voor de 19de eeuwse stadsuitbreiding met bredere straten en langere, doorlopende assen. De Zuidervelodroom, Fransenplaats en het binnenplein van Den Bell zijn de grootste toegankelijke open ruimten in het gebied. Verder bevinden er zich geen uitgesproken open pleinen en openbare groenzones. Op een aantal plaatsen zijn door afbraak van gebouwen of herprofilering van straten kleine pleintjes gecreëerd zoals de Boudewijnsteeg, speeltuin Balansstraat en Halvemaansteeg.

Concentraties van handel en horeca bevinden zich in de Brederodestraat en Anselmostraat. Verder komen verspreid in het gebied detailhandel en horeca voor. In het kader van Zilveren Linten is de aanwezigheid van dienstencentrum en serviceflats Hof Ter Beke en residentie Arthur van belang.

3 Onderzoeksmethode

De Voetgangersbeweging beschikt met de projecten ‘Senioren op straat’ (2007) en ‘Voetgangerscirkels Olen’ (2009) over relevante expertise om een methode uit te werken voor de realisatie van Zilveren Linten. Voorafgaand aan de specifieke behoeftenonderzoeken in beide projectzones is bijkomend een algemeen bronnenonderzoek uitgevoerd naar seniorenvriendelijke openbare ruimten.

Belangrijke informatiebronnen

- Seniorenproof wegontwerp (CROW, 2011)
- Kwalitatieve voet- en fietspaden, essentieel in een vergrijzende samenleving (Jelle Van Cauwenberg en Benedicte Defoche, UGent, 2018)
- Een leeftijdsvriendelijke publieke ruimte (Elise Van Opstal, stad Aalst, 2016)

Op basis van specifieke aandachtspunten die in het bronnenonderzoek naar boven kwamen, zijn in beide projectzones twee terreininventarisaties uitgevoerd.

Verdere hiaten in de kennis werden opgevuld aan de hand van gesprekken met directe betrokkenen. Volgende personen werden geconsulteerd:

- Maryse Dyck, lid seniorenraad Antwerpen
- Jan Veulemans, lid seniorenraad Antwerpen
- Relinde De Bouck, lid seniorenraad Antwerpen
- Sabine Beckers, sportconsulent Stad Antwerpen
- Wim Seghers, jeugdconsulent Stad Antwerpen
- Olivier Wittoeck, centrumleider Hof Ter Beke

De bevindingen vanuit diverse invalshoeken zijn samengebracht in dit rapport en bijhorende kaarten.

4 Onderzoeksresultaten

4.1 Universiteitsbuurt

4.1.1 Belangrijke plekken voor senioren

Door de seniorenraad is het **Begijnhof** aangeduid als belangrijke plek. De naastgelegen **Ossenmarkt** is een populaire ontmoetingsplek voor studenten. Door de drukte is het plein minder aantrekkelijk voor ouderen. Het Begijnhof wordt ervaren als een oase van rust en groen. De kerk in het Begijnhof wordt ook vaak door ouderen bezocht.

Op het groene **Frans Halsplein** komen heel wat verschillende leeftijdsgroepen bij elkaar, wat aantrekkelijk is voor ouderen. Er zijn ook voldoende zitbanken aanwezig en er is veel passage van voorbijgangers terwijl de aangrenzende woningen het gevoel van sociale veiligheid verhogen.

Aan de andere kant van de zone vormt de **Stadswaag** een mooie ontmoetingsplaats in het groen. Er zijn veel cafés en deze zijn bovendien minder uitsluitend studentikoos. Verder staan er op het plein veel openbare zitbanken met arm- en rugleuning.

Ook de **Sint-Nicolaasplaats** wordt gewaardeerd als een mooi, historisch en rustig plein in het drukke centrum. Door de aanwezigheid van horeca en Dienstencentrum de Meersener is dit een belangrijke plek voor ouderen.

Buiten het projectgebied is de **Jezusstraat** een belangrijke bestemming voor ouderen. Deze straat huisvest diverse horeca en handelszaken en is rustiger dan de Meir. Vanuit WZC OLVA is de Jezusstraat, eventueel met begeleiding, bereikbaar. Via de Jezusstraat bereikt men eenvoudig de Meir.

Centrum Antwerpen: bij de aanleg van Zilveren Linten is het belangrijk niet enkel binnen de projectzone te kijken. Routes richting belangrijke winkelstraten en het historische centrum van de stad dienen goed begaanbaar te zijn.

4.1.2 Knelpunten en bedreigingen

4.1.2.1 Slechte toegankelijkheid en obstakels op voetpaden.

Kenmerkend voor deze zone is het veelvuldig voorkomen van obstakels op de voetpaden. Door de overwegend smalle tot zeer smalle voetpaden is de aanwezigheid van obstakels vaak meer problematisch dan in stadswijken waar de voetpaden breder zijn. Slecht gestalde fietsen, vuilbakken, tijdelijke verkeersborden, deelsteps, slecht geparkeerde auto's of blokkades door werken zijn de vaakst voorkomende voorbeelden. Op tal van plaatsen wordt de doorgang hierdoor gedeeltelijk of zelfs volledig geblokkeerd. Voor ouderen met een rollator, rolstoelgebruikers, of mensen met een kinderwagen zijn deze obstakels onoverkomelijk. Maar ook voor voetgangers in het algemeen daalt het wandelcomfort hierdoor aanzienlijk.

Een betonblok blokkeert de doorgang in de Lange Sint-Annastraat. Er blijft minder dan 1m vrij. Voor de doorgang van een rolstoel of kinderwagen is dit te smal.

Slecht gestalde fietsen en tijdelijke bebording blokkeren de doorgang op het voetpad.

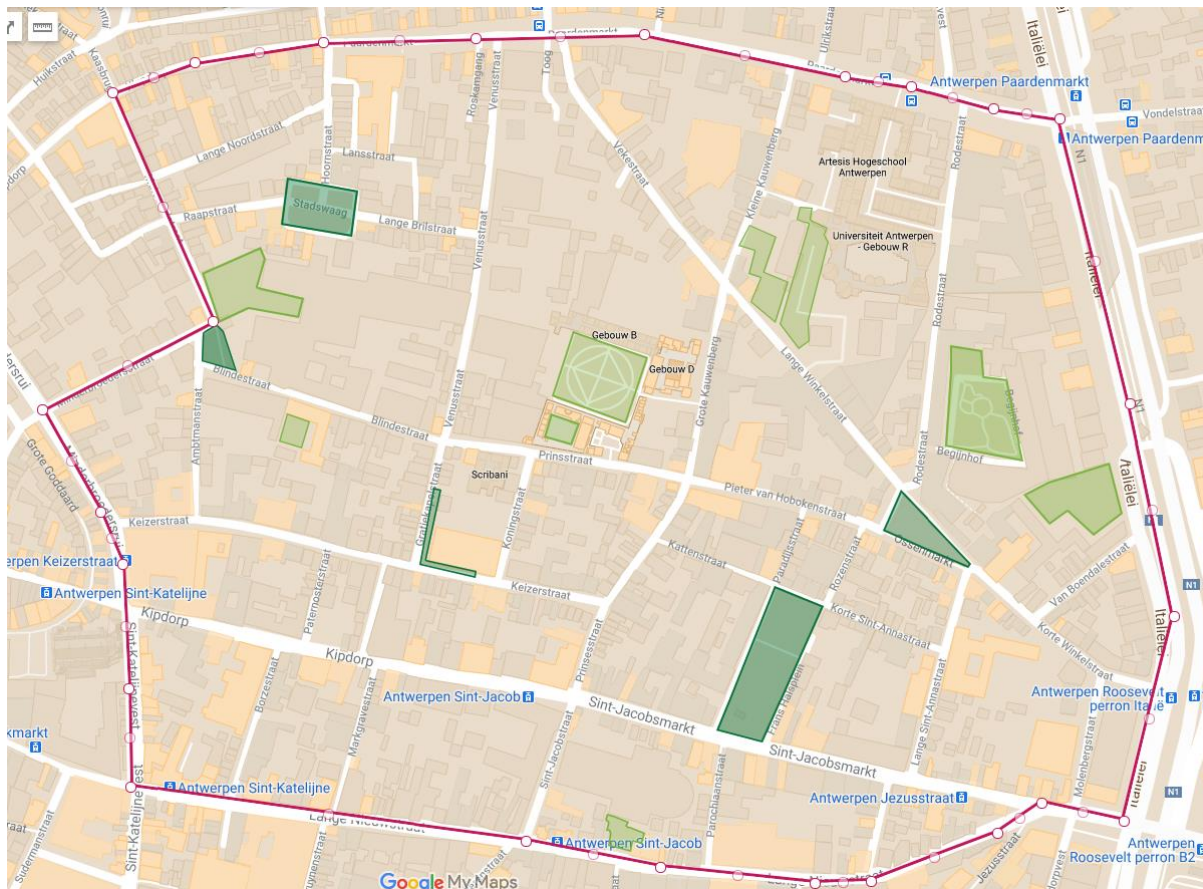

Vuilbakken, tijdelijke bebording en deelsteps blokkeren de doorgang op het voetpad. Voetgangers moeten slalommen of naast het voetpad wandelen.

Werken blokkeren het voetpad. Er is geen alternatieve oversteekplaats voorzien voor voetgangers.

4.1.2.2 *Weinig openbaar groen*

Donkergroen: Openbaar groen, steeds toegankelijk

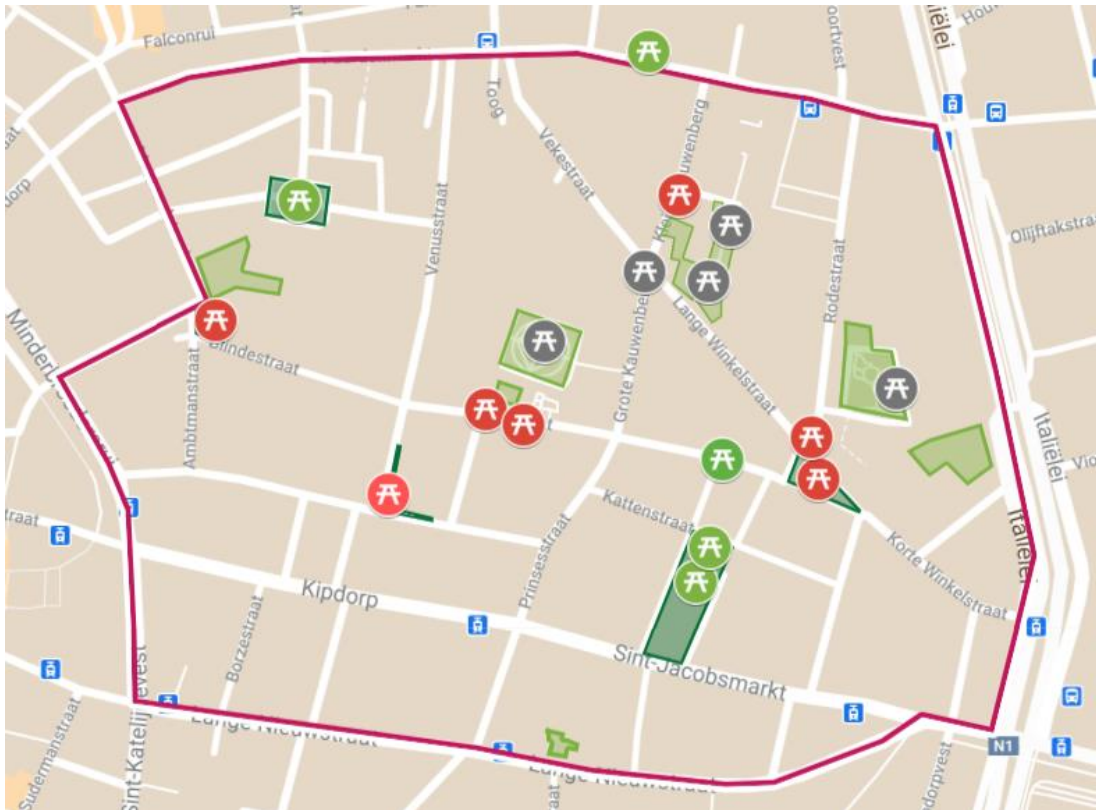
Lichtgroen: (Potentieel) semi-openbaar groen, niet steeds toegankelijk

Diverse onderzoeken tonen aan dat groen in de woonomgeving het algemeen welbevinden en de gezondheid bevordert. In een groene omgeving doen mensen meer aan lichaamsbeweging en herstellen ze sneller van ziekten. Kinderen spelen tot anderhalf uur meer buiten als er in de buurt voldoende groen is. Het brengt ook buurtbewoners samen en bevordert de sociale cohesie¹. Ook voor senioren is groen op wandelafstand belangrijk. Groene plekjes verhogen de kansen op ontmoeting en brengen verkoeling op warme dagen. In de Universiteitsbuurt bevindt zich een aantal mooie groenruimtes. Een groot aantal daarvan is echter niet altijd toegankelijk. Het openbare groen dat op elk moment van de dag toegankelijk is, is donkergroen gekleurd op de kaart. Daarbij moet de kanttekening worden gemaakt dat het overwegend om groene pleinen gaat en niet om parken en tuinen (Ossenmarkt, Mutsaardstraat, Stadswaag, Frans Halsplein). De lichtgroene zones zijn semi-openbaar en gesloten op bepaalde tijdstippen. Het gaat hier over terreinen van de Universiteit van Antwerpen (UA), de Academie voor Schone Kunsten en het Begijnhof. Op de kaart werden ook drie privétuinen van organisaties aangeduid: binnenkoer van het CAW in de Blindestraat en de tuin van Pax Christi aan de Italiëlei en de tuin van de Brabantse Olijfberg in de Lange Winkelstraat.

¹ <https://emis.vito.be/nl/artikel/investeren-groen-de-stad-rendeert>

Het betreden van semi-openbaar groen op bijvoorbeeld de terreinen van de UA, kan een drempel zijn. Indien men niet weet of dit toegelaten is of indien er bijvoorbeeld enkel studenten aanwezig zijn, kan dit eventuele andere gebruikers afschrikken.

4.1.2.3 Tekort aan seniorenvriendelijke zitbanken

Groen: Openbare zitbanken, geschikt voor ouderen.

Rood: Openbare zitbanken, niet geschikt voor ouderen.

Grijs: Zitbanken op semi-openbaar domein.

Er zijn weinig openbare zitbanken in de zone. De banken staan voornamelijk op de Ossenmarkt, Frans Halsplein en Stadswaag. In de verbindingsstraten zijn er weinig kansen voor senioren om even uit te rusten. De haalbare wandelafstand wordt hierdoor voor sommige senioren beperkt. Bovendien zijn een groot aantal van de zitbanken niet geschikt voor ouderen omdat er bv. geen rug- of armleuning is waaraan ouderen zich kunnen opduwen. Een voorbeeld hiervan zijn de stenen zitblokken die in de zone meermaals gebruikt worden. Ook het materiaal van deze blokken is vaak onaangenaam om op te zitten: te koud in de winter, te warm in de zomer, langer nat wanneer het geregend heeft, ...). De typische stadsbanken zijn veel beter geschikt voor ouderen. Hier rijst echter het probleem dat de zij- en rugleuningen vaak worden gebruikt om fietsen te stallen bij gebrek aan reguliere fietsbeugels in de omgeving.

De stenen zitblokken op de Ossenmarkt zijn niet geschikt voor ouderen. Bovendien staan de banken ver uit elkaar waardoor de kansen op ontmoeting en een babbeltje verkleinen.

In de Prinsstraat staan een aantal banken die geschikt zijn voor senioren. Omdat ze in de buurt van een schoolingang staan, worden ze echter gebruikt als fietsenstalling.

4.1.2.4 Onveiligheidsgevoel en gebrek aan gezelligheid in recent aangelegde woonerven

De Grote en Kleine Kauwenberg werden heraangelegd als woonerf. Het is de bedoeling dat nog meer straten in de zone een dergelijke herinrichting krijgen. Hoewel de woonerven een belangrijke stap zijn naar een wandel- en fietsvriendelijk centrum, is er ruimte voor verbetering.

Zo vormt het gedeeld gebruik van de ruimte een drempel voor senioren. De seniorenraad geeft aan dat er een gevoel van onveiligheid heerst bij gebrek aan duidelijke afbakening tussen weggebruikers. Voor senioren is het dan ook moeilijk om rustig te wandelen wanneer ze voortdurend moeten opletten voor fietsers en auto's. Een tweede bemerking van de seniorenraad is het gebrek aan groen- en ontmoetingsruimte. Het geheel oogt voor hen grijs en weinig aantrekkelijk. Men vraagt zich af of dit bij de toekomstige aanleg van woonerven ook het geval zal zijn.

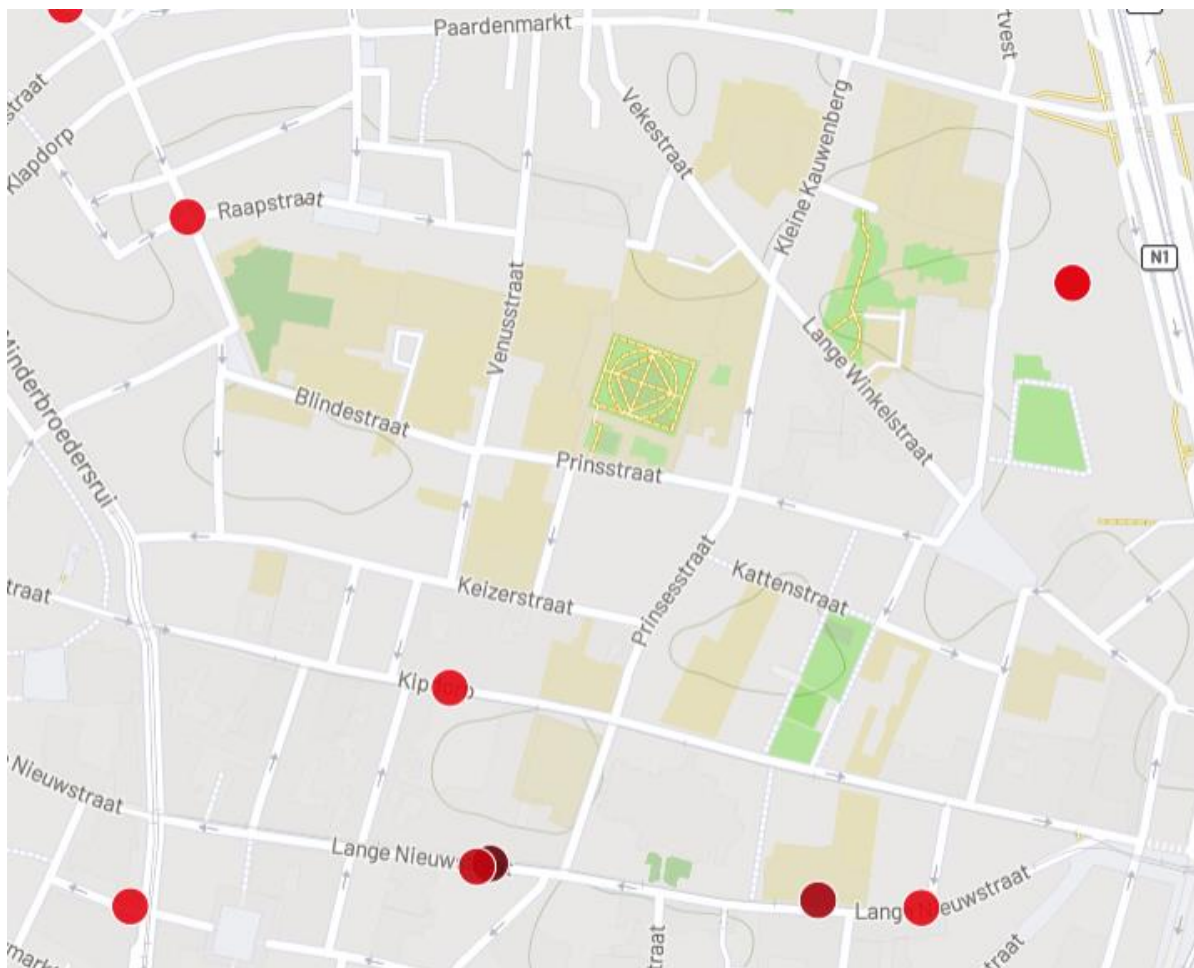
Het woonerf geeft een nogal grijze indruk. Er is weinig groen- en verblijfsruimte voorzien. Er is

Naast enkele bomen is er weinig groen in de sterk verharde Grote Kauwenberg. De bomen worden bovendien gebruikt als fietsenstalling.

geen fysieke scheiding tussen de weggebruikers.

4.1.2.5 Kipdorp/St.-Jacobsmarkt en Lange Nieuwstraat vormen een barrière

Meldingen slechte kwaliteit voetpaden door burgers; Bron: gva.be/verkeerd

Kipdorp/St.-Jacobsmarkt en de Lange Nieuwstraat zijn slecht toegankelijk voor voetgangers. Met name in de Lange Nieuwstraat is het loopcomfort erg laag. Dat blijkt ook uit de burgerenquête van Gazet van Antwerpen over de kwaliteit van voetpaden. De Lange Nieuwstraat staat zelfs in de top 5 van slechtste voetpaden uit het burgeronderzoek.

Hoewel de Lange Nieuwstraat een belangrijke verbindingstraat is, is ze erg ontoegankelijk en oncomfortabel voor voetgangers. De voetpaden zijn er op bepaalde plekken erg smal en lopen regelmatig schuin. Het risico op vallen, in combinatie met voorbijrijdend autoverkeer en trams maakt dat het er erg onveilig is voor (oudere) voetgangers. Nog moeilijker is het om deze straat over te steken. Voor mensen in een rolstoel, slechtzienden of ouderen is het om sommige plekken praktisch onmogelijk. De twee parallelle straten vormen op die manier een fysieke barrière tussen de wijk en het commerciële centrum en de Meir.

Het voetpad in de Lange Nieuwstraat is te smal en loopt erg schuin.

De boord tussen rijbaan en tramspoor werd niet verlaagd aan het zebrapad. Het vormt een risico op vallen en is niet toegankelijk voor rolstoelgebruikers.

De haltes voor openbaar vervoer in de Lange Nieuwstraat zijn moeilijk te bereiken voor ouderen en bieden geen beschutting.

Ook de oversteekplaats Prinsesstraat- St.-Jacobsstraat is niet ideaal voor ouderen. De boord tussen tramspoor en rijbaan werd verlaagd, maar vormt nog steeds een drempel. Ouderen kunnen hierover struikelen en rolstoelgebruikers kunnen hier niet gemakkelijk over rijden. Op het midden van de rijweg vormt dit obstakel een gevaar. ©Google Street View

4.1.2.6 Obstakels op de Ossenmarkt

In de jaren na de heraanleg in 2007 zijn stelselmatig bijkomende elementen op de Ossenmarkt geplaatst, waardoor het plein er aan de westzijde rommelig en onaantrekkelijk uit ziet. Een glasbol, fietsenstallingen, zwerffietsen, reclamezuilen, nutskasten, bollards, informatiepanelen, anti-

parkeerpaaltjes, een openbaar toilet en vuilnisbakken verhinderen de overzichtelijkheid en belemmeren de looproute. De opstaande boord rond het centrale pleingedeelte vormt voor ouderen een obstakel en hypothekeert de (rolstoel)toegankelijkheid aan de zuidzijde van het plein. De zuid- en westzijde zijn in principe de meest nabijgelegen en logische toegangen tot het plein vanaf WZC OLV Antwerpen, maar net aan deze kanten wordt de toegankelijkheid van het plein beperkt.

Senioren ervaren de Ossenmarkt als weinig aantrekkelijk als ontmoetings- of rustplek. De horeca is er voornamelijk gericht op studenten en het is er op bepaalde momenten erg druk. De stenen banken hebben geen rug- of armleuning en zijn daardoor niet geschikt voor senioren. De banken staan bovendien ver uit elkaar waardoor ontmoeting moeilijk is. De schikking van de banken geeft ook een weinig beschut of gezellig gevoel.

Obstakels verhinderen een vrije doorgang aan de westzijde van de Ossenmarkt.

Aan de zuidzijde bevindt zich een verhoogde boord die de toegankelijkheid voor rolstoelen en rollators verhindert.

De verhoogde boord aan de zuidzijde vormt een risico voor valongevallen. De boord is niet duidelijk zichtbaar, zeker in de herfst wanneer de grond bedekt is met bladeren.

De toegang tot het plein (NW-zijde) oogt rommeling door slecht gestalde fietsen, brommers en deelsteps.

4.1.3 Kansen en opportuniteiten

De Universiteitsbuurt is vooral een woon- en studentenbuurt zonder veel doorgaand verkeer. De kenmerkende smalle straten van het oude stadscentrum binnen de Spaanse omwalling worden afgewisseld met pleintjes, binnenplaatsen en binnentuinen. Met uitzondering van de Lange Nieuwstraat en Sint-Jacobsmarkt / Kipdorp is het merendeel van de voetpaden in behoorlijke staat. In de toekomst zullen meerdere straten worden omgevormd naar woonerven waardoor niveauverschillen in het straatprofiel verdwijnen. De zone vormt een luwte tussen de drukke assen Centraal Station – Groenplaats, Rooseveltplaats – Operaplein – Leien en Paardenmarkt – Stadswaag. Mits een aantal ingrepen die de toegankelijkheid en verkeersveiligheid verhogen, liggen deze assen met voorzieningen zoals winkels, horeca en diensten binnen de bereikbaarheid van senioren. De Universiteitsbuurt heeft daardoor een hoog potentieel als aangename woonomgeving voor diverse leeftijdsgroepen. Voor ouderen kunnen de mogelijkheden voor recreatief wandelen en ontmoeting verder worden ontwikkeld, bijvoorbeeld door obstakels en oneffenheden weg te werken en bijkomende zitbanken en groen te voorzien. .

Op basis van hogervermelde knelpunten, kansen en opportuniteiten bevat dit rapport in hoofdstuk 7 een aantal aanbevelingen voor een seniorenvriendelijke publieke ruimte.

4.2 Omgeving Den Bell

4.2.1 Belangrijke plekken voor senioren

Op basis van contacten met de seniorenraad en WZC Hof Ter Beke komt een aantal locaties in beeld die voor senioren van belang zijn.

De **Fransenplaats** is een aangename ontmoetingsruimte met groen. De aanwezigheid van een speeltuin bevordert intergenerationeel contact.

De **Boudewijnsteeg** – die in feite een pleintje is – heeft diverse troeven om te functioneren als seniorenvriendelijke publieke ruimte. Er staan bomen en een heel aantal zitbanken met leuning, cafés en een voedingswinkel zorgen voor levendigheid en trekken een gemengd publiek (jong en oud) aan. **Residentie Arthur** is een nabijgelegen private zorginstelling voor ouderen.

Het dienstencentrum en serviceflats **Hof Ter Beke** zijn een aantrekkingspool voor ouderen. De tuin van het complex is een aangename groene verpozingsruimte.

De **Brederodestraat** en **Anselmostraat** zijn de belangrijkste assen met aanwezigheid van winkels en dagelijkse voorzieningen. Hier bevindt zich ook een goed aanbod aan openbaar vervoer. Ook de **Broederminstraat** is een as voor openbaar vervoer.

4.2.2 Knelpunten en bedreigingen

4.2.2.1 *Slechte toegankelijkheid in een aantal verbindingsstraten*

Heel wat straten werden de voorbije jaren reeds vernieuwd met effen en brede voetpaden en verkorte oversteekafstanden. De kwaliteit van de voetpaden is globaal genomen beduidend beter dan in de zone Universiteitsbuurt.

In de verbindingsstraten die dwars door de zone lopen, van west naar oost, zijn de voetpaden nog niet vernieuwd. Het gaat hier om de Lange Lozannastraat, tweede helft Boudewijnstraat, Haantjeslei en de Broederminstraat. In deze straten zien we een aantal obstakels, gelijkaardig met de Universiteitsbuurt, die een vlotte en veilige doorgang voor ouderen kunnen verhinderen: gestalde fietsen, nutskasten, tijdelijke parkeerverbodsborden en schuin liggende voetpaden.

Nutskasten, verkeersborden en geveltuintjes versmallen de doorgang in de Boudewijnstraat. Voor rolstoelgebruikers vormt dit een obstakel.

Het voetpad in de Broederminstraat is breed, maar ligt oneffen. Hier en daar zitten ook een aantal tegels los. Oneffen voetpaden vergroten het risico op vallen.

*Een nutskast blokkeert de doorgang op de hoek van de Ballaarstraat met de Haantjeslei.
©Google Maps*

Het binnenplein van Den Bell maakt door het weinige groen een kale indruk.

Op verschillende vernieuwde voetpaden is er nog ruimte voor ontharding en een groenberm, zonder te moeten inboeten op welgekomen extra wandelruimte.

De Halve Maanstraat geeft ondanks de bomenrij een lege indruk. Het plein is niet optimaal ingericht als ontmoetingsruimte.

De Balansstraat werd een fietsstraat, maar geeft verder een grijze indruk. Op de hoek met de Broederminstraat bevindt zich een grasstrook. Er is op dit moment echter geen beplanting aanwezig.

4.2.2.3 *Weinig beleving*

Er valt niet zoveel te beleven in het projectgebied. Behalve in de Boudewijnsteeg en langs de assen Brederodestraat en Anselmostraat, liggen er weinig of geen horecazaken of winkels in de zone. Er is ook weinig groen en ontmoetingsruimte waar contact tussen ouderen onderling of tussen

verschillende generaties kan plaatsvinden. Ook zijn er geen of weinig bezienswaardigheden zoals musea of openbaar erfgoed in deze buurt. Dit stadsdeel loont zich niet echt om een recreatieve wandeling te maken of anderen uit de buurt te ontmoeten. Ouderen uit Dienstencentrum Hof Ter Beke nemen dan ook vaak het openbaar vervoer naar het centrum of de Kaaian.

4.2.2.4 Onveiligheidsgevoel en gebrek aan netheid

Uit onze bevraging in Hof Ter Beke blijkt dat op sommige plekken een gevoel van onveiligheid heerst door sluikstort en aanwezigheid van 'hangjongeren'. Ook ouderen zouden zich af en toe schuldig maken aan sluikstorten. In de Halvemaanstraat zou af en toe ook wiet gebruikt worden, wat ouderen zou afschrikken om dit plein te gebruiken. Zelf, hebben we dit tijdens onze terreinbezoeken niet ervaren. Mogelijks is dit vooral merkbaar op bepaalde momenten, bijvoorbeeld: meer afval in de zomer of meer 'hangjongeren' op bepaalde uren. Ook hangt een onveiligheidsgevoel vaak samen met perceptie. Sensibiliseringsacties rond netheid en een aangename, kleurrijke inrichting van pleinen en straten kunnen het onveiligheidsgevoel doen afnemen. Ook Buurtregie kan hier een belangrijke(re) rol in spelen. Ten slotte kunnen buurtfeesten bewoners van verschillende leeftijden, culturen en sociaaleconomische groepen met elkaar verbinden.

4.2.3 Kansen en opportuniteiten

Vermits er zich weinig verkeersaantrekkende functies bevinden, zijn de meeste straten in het projectgebied 'Omgeving Den Bell' relatief rustig. In verschillende straten zijn reeds mooie brede voetpaden aangelegd, vaak ook met verbrede straathoeken. De nieuwe, ruime voetpaden lenen zich goed voor de aanleg van een beweegroute (voor senioren).

De beschikbare ruimte in het straatprofiel kan vaak nog beter worden benut door bv. groenaanleg of ontmoetingsruimte. Samen met de aanwezigheid van relatief veel goede zitbanken vormt deze inrichting de basis voor een seniorenvriendelijke publieke ruimte. Mits toevoeging van een aantal zitbanken op strategische plekken, kan relatief snel een kwaliteitsvol wandelnetwerk worden ontwikkeld. Van daaruit kan de bereikbaarheid van voorzieningen en openbaarvervoer aan de grenzen van het projectgebied worden verbeterd.

In de Balansstraat biedt de realisatie van een fietsstraat mogelijkheid tot (tijdelijke) herinrichting met meer aandacht voor verblijfsruimte naast Dienstencentrum Hof Ter Beke.

Op een aantal locaties is er voldoende ruimte om voorzieningen op maat van senioren te integreren. Vb: Halve Maanstraat, Zuidervelodroom, Binnenplein Den Bell.

De zone werd reeds onderzocht in kader van de speelweefsels. Het is interessant om dit dossier samen met Zilveren Linten op de beleidsagenda's te zetten, gezien de noden vaak samen vallen. Bij de uitvoering kunnen win-win situaties worden gecreëerd voor verschillende leeftijdsgroepen.

Op basis van hogervermelde knelpunten, kansen en opportuniteiten bevat dit rapport in hoofdstuk 8 een aantal aanbevelingen voor een seniorenvriendelijke publieke ruimte.

5 Algemene aanbevelingen

Het tot stand brengen van een seniorenvriendelijke publieke ruimte vraagt specifieke ingrepen in het openbaar domein. Hoofdstukken 7 en 8 bevatten aanbevelingen voor de specifieke projectgebieden Universiteitsbuurt en Den Bell. Daarnaast is een overkoepelende en generieke aanpak nodig als basis voor een meer seniorenvriendelijk openbaar domein in de hele stad (of op districtsniveau).

Een seniorenvriendelijke publieke ruimte vereist aandacht van diverse invalshoeken en betrokkenen. De bevoegde schepen en seniorenconsulent kunnen het voortouw nemen om de diverse betrokken partijen te sensibiliseren en de neuzen in dezelfde richting te zetten.

5.1 Interne organisatie

Een seniorenvriendelijke publieke ruimte vereist vaak dezelfde of gelijkaardige ingrepen als een kindvriendelijke publieke ruimte en een straatinrichting die beweging stimuleert. Zowel bij beperkte aanpassingen (quick wins) in het huidige openbaar domein als bij volledige inrichtingsprojecten is het raadzaam om de inrichting ten behoeve van senioren af te stemmen met de stedelijke **jeugddienst** en de **sportdienst**. Kleine extra's zoals speel- en beweegaanleidingen kunnen ook voor senioren een meerwaarde betekenen. Een zitplek waar zij passanten kunnen gadeslaan is boeiend maar een plek die spelende kinderen aantrekt is nog boeiender. Ook buitensporttoestellen (zoals op de kaaien) verhogen de belevingswaarde van de openbare ruimte. Het observeren van anderen en de kansen op ontmoeting tussen diverse leeftijden kunnen voor ouderen al een aanleiding zijn om buiten te komen.

Bij een volledige herinrichting van het openbaar domein is in een vroeg stadium overleg vereist met de dienst **publieke ruimte** op stedelijk niveau. De **projectcoördinator publieke ruimte van het district** kan hiervoor als aanspreekpunt optreden. Deze verantwoordelijke staat tevens in voor de opvolging van diverse aanvragen voor de plaatsing van diverse vaste elementen in het openbaar domein (infozuilen, glascontainers, fietsenstallingen, parkeerzuilen enz.). Wanneer de situatie de toegankelijkheid en veiligheid van het openbaar domein in het gedrang brengt, is de projectcoördinator publieke ruimte het aanspreekpunt.

Het plaatsen van tijdelijke parkeerverboden gebeurt – afhankelijk van de situatie – door de dienst **mobiliteit** of de dienst **beheer en operaties**. Aangezien dergelijke tijdelijke signalisatie vooral op smalle voetpaden de doorgang belemmert, is overleg met deze diensten aangewezen. Logischerwijs zijn de parkeerverboden bedoeld voor gemotoriseerde voertuigen en horen ze bijgevolg niet thuis op het voetpad. Het systematisch plaatsen van borden in de goot in plaats van op het voetpad kan een verbetering betekenen. Waar tijdelijke parkeerverboden de doorgang belemmeren kunnen **wijkagenten** en ambulante stadsmedewerkers zoals **stadstoezichters, gemeenschapswachten, GAS-vaststellers, en vuilnisophalers** ('witte tornado's'), **cleanteam** en **fietsteam** de verantwoordelijkheid opnemen om foutief geplaatste borden uit de looproute te zetten. Hiervoor kan een interne sensibiliseringsactie worden opgezet.

Na de vuilnisophaalronde moeten grijze, groene en blauwe afvalcontainers op een ordelijke manier worden teruggeplaatst zodat zij de doorgang voor voetgangers niet belemmeren. Hiervoor is overleg vereist met de **ophaaldienst**.

5.2 Samenwerking met externe partners: sensibilisering, participatie en co-creatie

De realisatie van de in hoofdstukken 7 en 8 omschreven aanbevelingen ligt soms (gedeeltelijk) buiten de bevoegdheid van het districtsbestuur maar kan vaak wel een grote meerwaarde opleveren voor de buurt. In een aantal gevallen is samenwerking met externe partijen aangewezen. Het districtsbestuur kan initiatief nemen om hen hiervoor te engageren. Mogelijke betrokkenen zijn woonzorgcentra, dienstencentra, horeca-uitbaters en handelaars, middenstandsverenigingen, wijkcomités, scholen, jeugdbewegingen enz. Maar ook particuliere straatbewoners kunnen vaak verantwoordelijkheid opnemen.

Ruimtelijke ingrepen hebben vaak pas nut wanneer zij effectief leiden tot een veranderd gebruik van de publieke ruimte. Vaak is daarvoor bijkomende sensibilisering nodig van omwonenden en andere gebruikers van de publieke ruimte. Het districtsbestuur kan initiatief nemen voor een aantal participatieve acties.

5.2.1.1 *Hoffelijkheidsactie rond zitbanken*

De bezetting van zitbanken en horecaterrassen hypothekeert de mogelijkheid voor ouderen om een rustpunt te vinden. Universiteit en studentenverenigingen kunnen attent worden gemaakt op de behoeften van ouderen om een geschikte zitplek te kunnen vinden. Wanneer banken bezet zijn, kan aan passerende ouderen spontaan een zitplaats worden aangeboden. Om dit te stimuleren kunnen sommige banken worden voorzien van een uitnodigend – maar niet dwingend of stigmatiserend – symbool voor ouderen.

Ook horeca-uitbaters kunnen worden aangemoedigd om zitgelegenheid op het terras ter beschikking te stellen zonder de verplichting om te consumeren zodat senioren een korte rustpauze kunnen nemen. Een label of slogan aan de deur kan dit verduidelijken.

Voorbeeld van een pictogram dat op zitbanken kan worden aangebracht

© The Noun Project

5.2.1.2 *Fietsen aan de kant*

Langs gevels gestalde fietsen kunnen met name op smalle voetpaden de doorgang sterk belemmeren. Het districtsbestuur kan zelf initiatief nemen om bijkomende fietsbeugels in het openbaar domein te plaatsen maar kan bewoners ook attent maken op de mogelijkheid om een collectieve aanvraag in te dienen. Wanneer er voldoende stallingscapaciteit beschikbaar is kunnen gerichte sensibiliseringsacties (bv. labelactie) in probleemzones de eigenaars aanmoedigen om hun fiets niet in de loopzone te plaatsen. De seniorenraad kan hieraan meewerken.

*Voorbeeld van fietsbeugels die in de parkeerstrook zijn geplaatst. Het voetpad (linker bovenhoek) blijft vrij. (Unitaslaan, Deurne)
© Jolijn De Geest*

5.2.1.3 Aanmoedigen van gevelbanken

Op plaatsen waar over een lange afstand de voetpaden te smal zijn om reguliere stadsbanken te plaatsen en in buurten met een sterke sociale samenhang kan de plaatsing van gevelbanken worden gepromoot. Steden als Gent, Mechelen, Leuven, Herentals en Turnhout hebben hier reeds ervaring mee. Gevelbanken verlagen de drempel om een praatje met de buren te maken. Er bestaan diverse varianten waarbij het uitgangspunt is dat de bank aan een gevel wordt bevestigd maar door iedereen gebruikt mag worden. Idealiter is een gevelbank inklapbaar zodat ze geen hindernis vormt voor rolstoelen of kinderwagens.

© Stad Mechelen

© Amsterdambank

Voorbeelden van gevelbanken.

5.2.1.4 Beschikbare toiletten

Antwerpen heeft weinig openbare toiletten die meteen herkenbaar zijn in het straatbeeld. Voor ouderen is het vaak belangrijk dat zij de zekerheid hebben om een toilet te kunnen opzoeken wanneer dat nodig is. In samenspraak met de universiteit, (hoge)scholen, buurthuizen, musea en horeca kunnen afspraken worden gemaakt over de beschikbaarheid van toiletten voor passanten. Idealiter wordt hiervoor een label ontworpen waarmee aan de toegangsdeur wordt aangekondigd dat ouderen welkom zijn voor een toiletbezoek. Hetzelfde label kan ook op openbare gebouwen worden aangebracht, waar sowieso iedereen toegang heeft tot het sanitair.

6 Zilveren Linten: beleidskader voor een seniorenvriendelijk openbaar domein

Zilveren Linten zijn een campagnenaam voor de uitrol van gebruiksvriendelijke trajecten en publieke ruimten voor ouderen. De hierna volgende aanbevelingen voor de ruimtelijke ontwikkeling van Zilveren Linten geven houvast aan het beleid. Door ruimtelijke ingrepen te kaderen binnen de visie van een Zilveren Lint ontstaat een coherente aanpak en worden ad hoc maatregelen vermeden. Door de te nemen maatregelen te koppelen aan vastgelegde trajecten is er geen discussie over het nut of de onzin ervan. Het Zilveren Lint verantwoordt waarom bepaalde ingrepen in de ene straat wel gebeuren en in de andere niet. Door een consistente aanpak langsheen de vooraf vastgelegde trajecten ontstaat een doorlopende route die seniorenvriendelijk is ingericht. Om die reden is het zinvol de in deze nota voorgestelde trajecten van Zilveren Linten als dusdanig door de districtsraad te laten bekrachtigen.

In de praktijk zijn er twee invalshoeken voor de ontwikkeling van dergelijke routes.

De eerste benadering gaat uit van **lusvormige routes** die veeleer kunnen worden gebruikt als **recreatieve beweegroute of wandeltraject**. Langs deze routes bevinden zich bezienswaardigheden, ontmoetingsmogelijkheden en rustpunten. Langsheen het volledige traject zijn er regelmatig mogelijkheden voor 'beleving'. Op bijhorende kaarten zijn deze routes aangeduid in donkerpaars (kaartlaag beweegroute).

Om de herkenbaarheid en de continuïteit van de beweegroute te accentueren is het aangewezen om op regelmatige afstand herkenningspunten aan te brengen. Dit kan bijvoorbeeld via markeringen in het voetpad (patroon van tegels in een afwijkende kleur, thermoplastmarkeringen, specifieke markeringstegels, pictogrammen enz.). Verder onderzoek naar de mogelijkheden is aangewezen. De seniorenraad kan hierin een adviserende rol opnemen.

Regelmatig weerkerende, herkenbare patronen kunnen de volledige traject van de beweegroute zichtbaar maken. © GoGorilla Media

© Pinterest

De tweede benadering gaat uit van **functionele, lineaire wandelassen** die een veilige en comfortabele verplaatsing te voet mogelijk maken naar verderaf gelegen bestemmingen (winkels, voorzieningen, halte openbaar vervoer). Ze zijn niet zozeer bedoeld als recreatief wandeltraject maar verhogen vooral de mobiliteitskansen (voor ouderen) te voet. De verplaatsing heen en terug verloopt via dezelfde straat. De nadruk ligt hier op het optimaliseren van de toegankelijkheid (wegwerken van niveauverschillen en obstakels, realiseren van brede doorgangen, veilige oversteekplaatsen en vlakke verhardingen) zodat deze straten veilige, comfortabele voetgangersassen worden, analoog aan de fietsstraten. Deze routes zijn op bijhorende kaarten aangeduid met paarse lijnen. De functionele routes die op langere termijn kunnen worden ontwikkeld maar waarvoor verregaande ingrepen in het openbaar domein zijn vereist (volledige herinrichting van het straatprofiel) zijn aangeduid met dunne grijsblauwe lijnen (kaartlaag wandelassen).

Op een aantal plaatsen in beide projectzones overlappen deze routes elkaar.

7 Aanbevelingen Universiteitsbuurt

7.1 Ruimtelijke maatregelen

7.1.1 Voetpad vrij

Hoewel de oudere voetpaden in de Universiteitsbuurt hier en daar wat schuin liggen, is de staat van de voetpaden op de meeste plaatsen relatief goed. Door het wegwerken van obstakels die de breedte van het voetpad lokaal beperken of de doorgang blokkeren, kan men de toegankelijkheid en het comfort van de voetpaden aanzienlijk verbeteren zonder al te veel infrastructurele ingrepen.

Aanbevelingen

- Het stallen van fietsen tegen de gevels kan worden ontmoedigd door op regelmatige afstanden en op drukke plekken (bv. schoolingangen) fietsbeugels te voorzien. Rekening houdend met het smalle straatprofiel en de afwezigheid van brede voetpaden kunnen fietsenstallingen in eerste instantie in de parkeerzones worden geplaatst. Op de ruimte voor één autoparkeerplaats kunnen tien fietsen worden gestald.
- Tijdelijke parkeerverbodsborden kunnen in de goot worden geplaatst. Er dient over te worden gewaakt dat de borden na afloop van de verbodstermijn zo snel mogelijk worden opgehaald.
- Bij werken wordt best een alternatieve en veilige oversteekroute gegarandeerd, voorzien van duidelijke signalisatie en veilige afscherming. Bij werkzaamheden over langere termijn kan met gele markeringen eventueel een tijdelijk zebrapad voorzien worden.
- Op de Zilveren Linten extra aandacht hebben voor het vrijhouden van de (doorgang op de) voetpaden.
- In de toekomst: Bij een stijging in het gebruik van elektrisch wagens is het belangrijk aandacht te hebben voor een goede plaatsing van laadpalen en het vermijden van elektrische kabels op het voetpad. Dit laatste vormt een extra obstakel voor voetgangers, met name rolstoelgebruikers of mensen met buggy, en verhoogt de kans op valongelukken.

Betrokkenen

- Districtsbestuur Antwerpen
- Dienst mobiliteit stad Antwerpen (fietsenstallingen)
- Projectcoördinator publieke ruimte district Antwerpen

7.1.2 Vlakke voetgangersvoorzieningen

Oudere mensen heffen bij het wandelen de knieën minder hoog. Zij struikelen gemakkelijk over kleine oneffenheden wat tot valpartijen met letsel kan leiden. De angst om opnieuw te vallen kan aanleiding zijn om minder buiten te komen, minder lichaamsbeweging te hebben en sociaal geïsoleerd te geraken. Voor het algemeen belang van voetgangers en senioren in het bijzonder, is een systematische inventarisatie en herstel van oneffenheden in de voetpaden en op pleinen aanbevolen. Bij het herstellen van oneffenheden in de trottoirs moet in eerste instantie werk worden

gemaakt van enerzijds de meest problematische situaties in het projectgebied en anderzijds de trajecten die binnen de route 'Zilveren Lint' vallen (zie 7.2 Zilveren Linten).

Betrokkenen:

- Districtsbestuur
- Vrijwilligers / seniorenraad, evt. onder begeleiding van Voetgangersbeweging (inventarisatie)

Voorbeelden uit het projectgebied van oneffenheden in de loopzone.

7.1.3 Opmaken van een bankenplan

Door de afstand tussen zitbanken in de openbare ruimte te verkleinen, wordt de haalbare wandelafstand voor ouderen – en dus ook hun actieradius – vergroot. Ouderen kunnen daardoor meer functionele verplaatsingen te voet doen. De garantie van beschikbare rustpunten en het creëren van gezellige ontmoetingsplekken kan een stimulans zijn voor ouderen om ook recreatief te wandelen en dus meer te bewegen. In meerdere straten werd reeds een nieuw, breed voetpad aangelegd. Vaak is er nog ruimte voor een aangename rustplek.

Betrokkenen:

- Districtsbestuur
- Vrijwilligers / seniorenraad, evt. onder begeleiding van Voetgangersbeweging (inventarisatie)

In de Blindestraat is er ruimte voor een aangename rustplek. Dit punt ligt op een belangrijke as doorheen de zone.

De Venusstraat is een belangrijke verbindingsstraat. Momenteel staat er geen enkele zitbank en is de beschikbare ruimte beperkt. Via een gevelbank, parklet of de aanleg van een voetpadverbreding kan er ruimte komen voor zitgelegenheid..

De Gratiekapelstraat is een aangenaam straatje met bomenrij waar het fijn zitten kan zijn. Er staan momenteel slechts twee ietwat verouderde banken zonder armleuning.

Een parklet is een tijdelijke constructie die de ruimte inneemt van één of twee parkeerplaatsen. Bewoners en passanten krijgen een extra ontmoetingsplek.
© Safety Harbour

7.1.4 Een opgeruimde Ossenmarkt met extra zitruimte

De Ossenmarkt heeft alle kwaliteiten in zich om ook voor ouderen een aangenaam en aantrekkelijk plein te zijn en wordt door velen ook als dusdanig ervaren. De oncomfortabele zitbanken, de opstaande boord rond het centrale gedeelte en de verrommeling door een veelheid aan

inrichtingselementen, maken het plein voor ouderen echter minder attractief. Een aantal ingrepen moet het gebruikscomfort verhogen.

Aanbevelingen

- Vervangen van een aantal zitbalken door zitbanken met rug- en zijleuning of plaatsen van bijkomende comfortabele zitbanken.
- Een aantal banken kan worden herschikt waardoor ontmoeting mogelijk is. De banken staan nu ver uit elkaar.
- Verminderen van het aantal fietsenstallingen aan de westzijde en spreiden over meerdere kleine fietsclusters in plaats van één grote. Met name de doorgang langs de opstaande boord in de zuidwesthoek kan eenvoudig worden vrijgemaakt door een vijftal fietsbeugels te verwijderen.
- Verder te onderzoeken: herlokaliseren van bollards, vuilnisbakken, glascontainers, informatieborden, bloembakken en reclameborden zodat de betreedbaarheid van het centrale plein via de drempelvrije westkant verbetert. Al deze elementen staan uitgerekend aan de pleinzijde zonder verhoogde boord en het dichtst bij WZC OLVA. Hier moet een duidelijk herkenbare vrije doorgang worden gerealiseerd zodat men niet zigzaggend op het plein moet zien te geraken. Door de obstakels te verwijderen verbetert bovendien het zicht op het plein, wat de aantrekkingskracht verhoogt.

Betrokkenen:

- Districtsbestuur Antwerpen

De Ossenmarkt kort na de herinrichting in 2007. De westzijde op de achtergrond is obstakelvrij.

De Ossenmarkt vandaag. Het verwijderen van een vijftal fietsbeugels (rechts op de foto) is een quick win om een doorgang te maken naar de drempelloze westzijde van het plein.

7.1.5 Buitenruimte in het begijnhof

De tuin van het begijnhof is een aantrekkelijke ruimte voor ouderen, weg van de stadsdrukke. De bereikbaarheid van de tuin wordt bemoeilijkt door enerzijds de toegangsweg met hobbelige kasseien

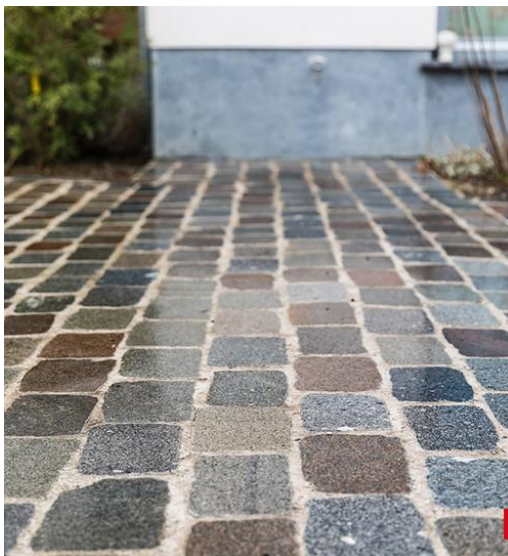
en anderzijds het afsluiten van de tuinpoort aan de zuidwestzijde. Deze poort bevindt zich het dichtst bij de hoofdtoegang en de Rodestraat.

Aanbevelingen:

- Openen van de poort aan de zuidwestzijde zodat geen omweg over de kasseien hoeft te gebeuren naar een verderaf gelegen poort.
- Kleurrijke verplaatsbare stoeltjes in de binnentuin (op vraag van de seniorenraad).
- Voorzien van een houten vlonder op rolstoelbreedte over de kasseien vanaf de Rodestraat tot aan de zuidwestpoort. Hierdoor dienen geen ingrepen te gebeuren aan de historische kasseiweg en verhoogt tegelijk de toegankelijkheid voor personen die slecht te been zijn.
- Indien dit binnen de regelgeving omtrent beschermd erfgoed is toegelaten, kan bij de toekomstige renovatie van het begijnhof worden bekeken of minstens een deel van de kasseiverharding kan worden vervangen door gezaagde kasseien die vlotter berijdbaar zijn voor rolstoelen, rollators en kinderwagens.
- Verlagen van de boordsteen tegenover de ingang van het begijnhof.

Betrokkenen:

- Districtsbestuur
- Bewoners begijnhof
- AG Vespa (renovatie begijnhof)
- Agentschap Onroerend Erfgoed

Referentiebeeld: gezaagde en opgevoegde kasseien verbeteren de toegankelijkheid. (Foto © Hilfra)

Referentiebeeld: houten vlonder over kasseiverharding. (Foto © Tuinweb.com)

7.1.6 Openstellen of herkenbaar maken van semi-openbare ruimten

Er bevinden zich heel wat mooie semi-openbare ruimten in de Universiteitsbuurt (Binnentuin UA Hof Van Liere, doorsteek UA Kleine Kauwenberg-Lange Winkelstraat, tuin de Brabantse Olijfborg, tuin

Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, ...). Openstellen van deze ruimten voor publiek gebruik vergroot het groenaanbod aanzienlijk. Ook wordt extra ontmoetingsruimte gecreëerd waar verschillende generaties samenkomen. Indien deze plekken reeds voor iedereen toegankelijk zijn, kan aanvullend worden ingezet op communicatie met betrekking tot de openingstijden, vrije toegang,

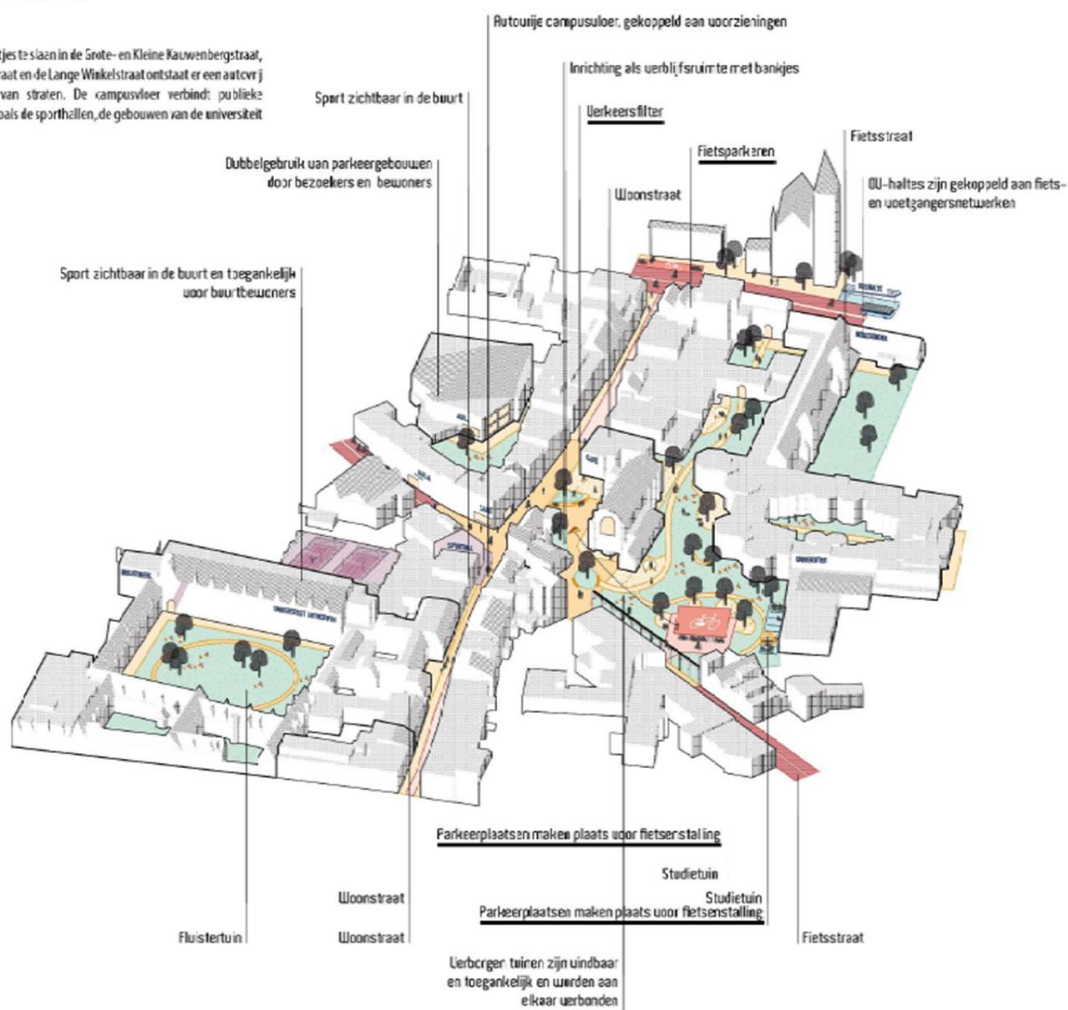
De binnentuin van de universiteit aan de Grote Kauwenberg vormt een rustige, groene oase waar het aangenaam verpozen is. De tuin kan worden beschouwd als een semipublieke ruimte waar buurtbewoners en passanten welkom zijn. De tuin kan nadrukkelijker senioren uitnodigen om er gebruik van te maken. In samenspraak met de betrokken partijen kunnen initiatieven opgezet worden die ontmoeting tussen bv. senioren en studenten of andere gebruikers stimuleren.

Op de beweegscan van de Universiteitsbuurt, die in opdracht van de sportdienst van de stad werd gemaakt, komt dit idee ook duidelijk naar voren.

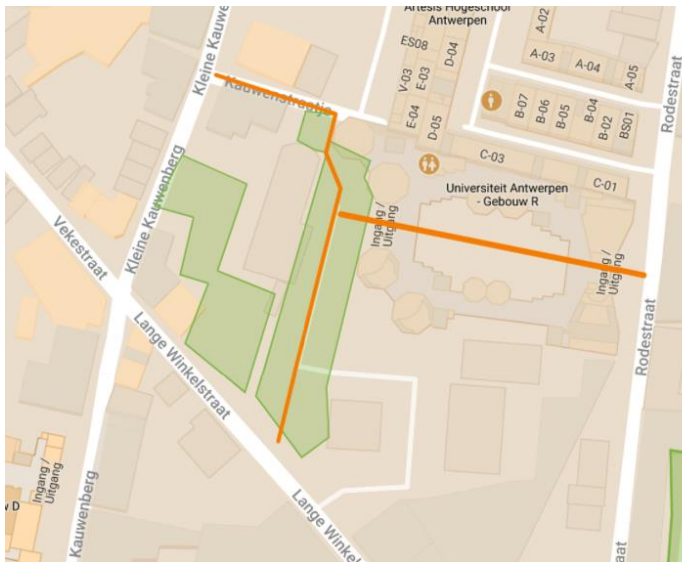
Via de terreinen van de universiteit Antwerpen- Gebouw R is bovendien een doorsteek mogelijk van de Rodestraat naar het Kauwenstraatje en van hieruit naar de Lange Winkelstraat. Door deze doorsteken duidelijk aan te geven alsook de openingsuren van de poorten, kan het een interessante bijdrage zijn aan het wandelnetwerk in de zone. De doorsteekjes verkorten de wandelafstand en dragen bij aan meer afwisseling en beleving wat de perceptie van de wandelafstand verkleint en het wandelplezier vergroot.

B AUTOLUWE CAMPUS

Door paaltjes te slaan in de Grote- en Kleine Rauwenbergstraat, de Vekestraat en de Lange Winkelstraat ontstaat er een autovrij netwerk van straten. De campusvloer verbindt publieke functies zoals de sporthallen, de gebouwen van de universiteit en cafés.

© Beweegscan Universiteitsbuurt

Via de terreinen van de UA is een doorsteek mogelijk tussen verschillende straten.

@GoogleMyMaps

In Wenen plaatste men bordjes die mogelijke doorsteekjes bekender moeten maken. Hiermee wil men de walkability in de stad verhogen.

@Twitter @wfolrizoone

Aanbevelingen:

- Voorzien van bewegwijzing of verwelkomingsbord vanaf de straat evenals aanvullende informatie m.b.t. openingstijden, gebruiksreglement enz.
- Opfrissen van de zitbanken en voorzien van bijkomende banken aan zon- en schaduwzijde.
- Wegwerken van niveauverschillen die de toegankelijkheid bemoeilijken.
- Aandacht voor een gevarieerde beplanting (diverse bloeitijden, geuren en kleuren, eerbare bessen, kruiden, ...).

Betrokkenen:

- District Antwerpen
- Universiteit Antwerpen
- Studentenverenigingen
- Private eigenaars

7.1.7 Ingerichte woonerven met aandacht voor erfgoed

In een woonerf mogen voetgangers in principe gebruik maken van de volledige wegbreedte en moet gemotoriseerd verkeer stapvoets rijden. De gelijkgrondse aanleg van het straatprofiel en de afwezigheid van inrichtingselementen maken van het woonerf Grote Kauwenberg een kale straat

waar senioren zich onveilig en onbeschut voelen. Dit is het tegengestelde van wat een erfinrichting beoogt. Een aantal kleine ingrepen in het straatbeeld kan hier verbetering in brengen. Tegelijk dient er bij het ontwerp en de inrichting van toekomstige woonerven rekening te worden gehouden met een profiel waarin (oudere) voetgangers zich veilig voelen en niet aan de kant gedrukt worden door andere weggebruikers.

Het probleem van te smalle voetpaden, drempels en niveauverschillen met obstakels kan door de woonerven grotendeels worden opgelost. De woonerven creëren ook extra ruimte voor groen en ontmoeting. Het is belangrijk deze opportuniteiten mee op te nemen in de inrichting ervan.

Bij belangrijke erfgoedlocaties en aan de ingang van musea of kerken zoals Snijders & Rockoxhuis en St. Jacobskerk kan het woonerf een pleinfunctie krijgen. Extra aandacht voor een publieke ruimte in harmonie met het erfgoed verhoogt de aantrekkelijkheid voor bezoekers. Voor ouderen kunnen het aangename rustplekken zijn met zicht op erfgoed en passage van bezoekers.

Aanbevelingen

- Het plaatsen van verplaatsbare plantenbakken zorgt voor een afscheiding tussen het middengedeelte van de Grote Kauwenberg, waar gemotoriseerd verkeer en fietsen rijden, en de zijkanen. Een (met intervallen) fysieke afbakening van de zijkanen van de straat zorgt voor een veilige looproute. Een plantenbak om de 10 meter kan volstaan om het straatprofiel visueel te versmallen en zorgt bovendien voor groen en levendigheid in het straatbeeld.
- Ter hoogte van het kruispunt met de Lange Winkelstraat verbreedt de Grote Kauwenberg. Op deze locatie is ruimte voor een of meer zitbanken. Mogelijk kan zelfs een gedeelte worden onthard en is er ruimte voor permanente vergroening.
- Bij toekomstige herinrichtingsprojecten kan de as als een aangename wandelroute worden doorgetrokken via de Prinsesstraat tot aan de Sint-Jacobskerk.
- Meer aandacht voor zitgelegenheid, beschutte looplijnen en groen bij de aanleg van toekomstige woonerven.

Betrokkenen:

- District Antwerpen
- Stad Antwerpen

*Voorbeelden van verplaatsbare plantenbakken
© Streetlife*

*Voorbeeld van een woonerf in Mortsel met veilige afscherming voor kwetsbare voetgangers. Idealiter, wanneer er voldoende ruimte beschikbaar is, worden paaltjes vermeden en gaat de voorkeur naar esthetische en duurzamere scheidingselementen (bomen, plantvakken, ...).
© Kind en Samenleving*

7.1.8 De benen strekken naar verdere plekken

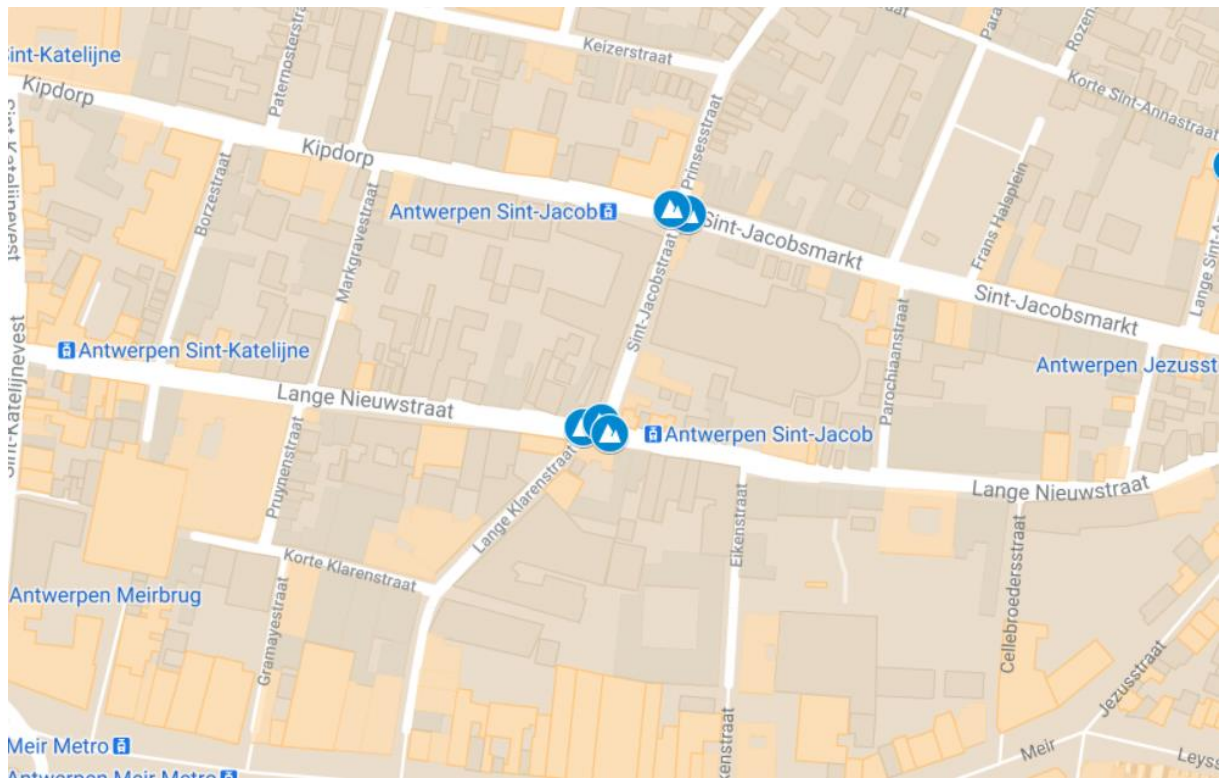
Net buiten de perimeter van het onderzoeksgebied is een aantal locaties gelegen die (potentieel) aantrekkelijk zijn voor senioren. Het gaat om concentraties van voorzieningen (handel en horeca), openbaarvervoerknooppunten of -haltes en plekken met zitgelegenheid of verpozingsmogelijkheden. Bij toekomstige herinrichtingen dient aandacht te worden besteed aan een samenhangend netwerk van comfortabele voetgangersinfrastructuur die de bereikbaarheid van dergelijke locaties verbetert. Oversteekbaarheid van kruispunten en tramsporen en het creëren van brede, obstakelvrije looproutes of woonerven zijn belangrijke aandachtspunten. In eerste instantie gaat het om de verbindingen naar volgende plaatsen:

- Sint-Nicolaasplein
- Paardenmarkt
- Jezusstraat
- Rooseveltplaats en Operaplein
- Meir
- Grote Markt en stadhuis

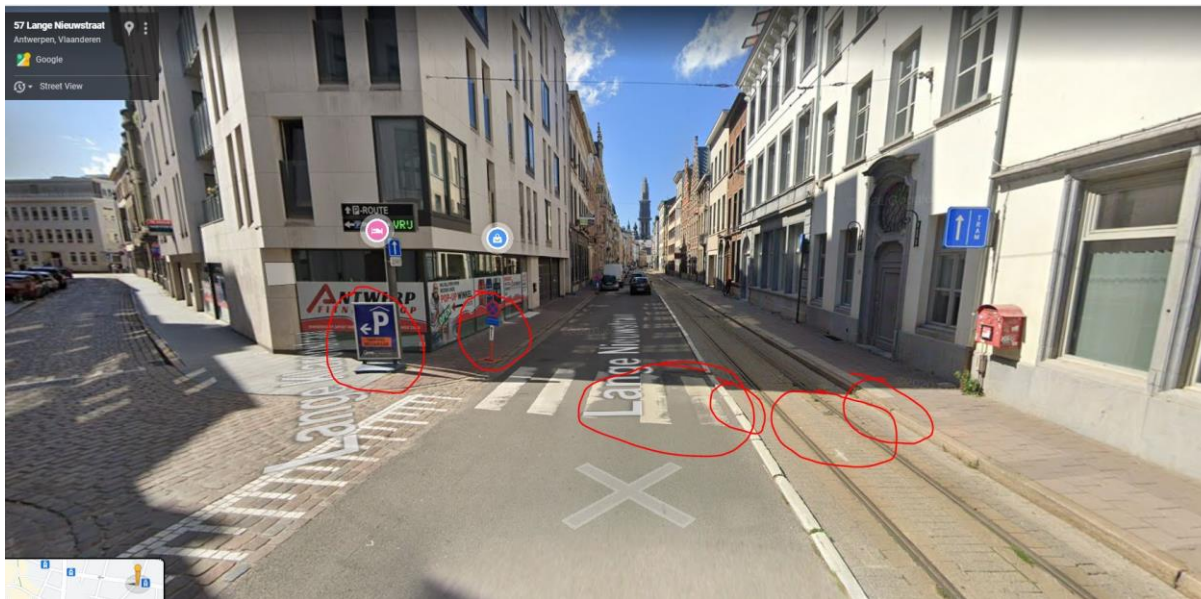
Betrokkenen:

- Districtsbestuur Antwerpen
- Stadsbestuur Antwerpen
- Waar relevant (Leien, openbaarvervoernet): De Lijn, Agentschap Wegen en Verkeer

7.1.9 Veilige oversteeekplaatsen Kipdorp en Lange Nieuwstraat

In afwachting van een eventuele structurele heraanleg, kan extra ingezet worden op een veilige oversteeekbaarheid van Kipdorp/St.-Jacobsmarkt en de Lange Nieuwstraat. Strategische plekken zijn bijvoorbeeld ter hoogte van de Prinsesstraat en de Sint-Jacobstraat. Deze punten liggen midden op de assen, zijn dichtbij haltes voor openbaar vervoer en liggen, zoals later te zien in dit rapport, op een potentieel Zilveren Lint. Op deze plekken zijn reeds oversteeekplaatsen aanwezig die, mits het wegwerken van een aantal obstakels, de barrière richting de Meir kunnen doorbreken.

Weghalen van obstakels zoals borden; herschilderen van zebrapaden en het wegwerken van drempels en boorden, verhogen de oversteekbaarheid. ©GoogleMaps

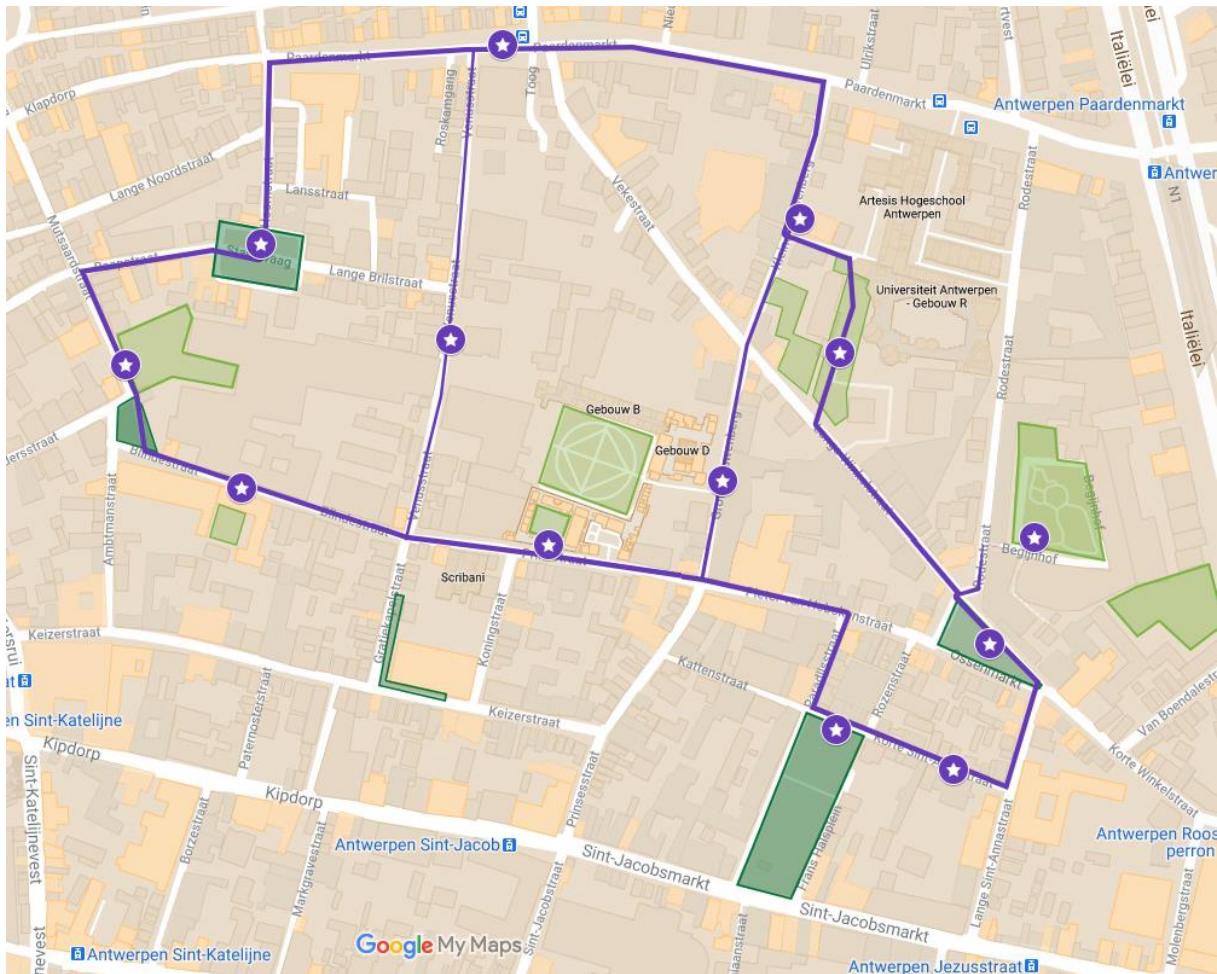
Duidelijke markering om voetgangers attent te maken op de aanwezigheid van trams. © BRUZZ

Duidelijke markering van het zebrapad, verhoogd de zichtbaarheid voor aankomend verkeer. ©Wegenbouw.be

7.2 Zilveren Linten Universiteitsbuurt

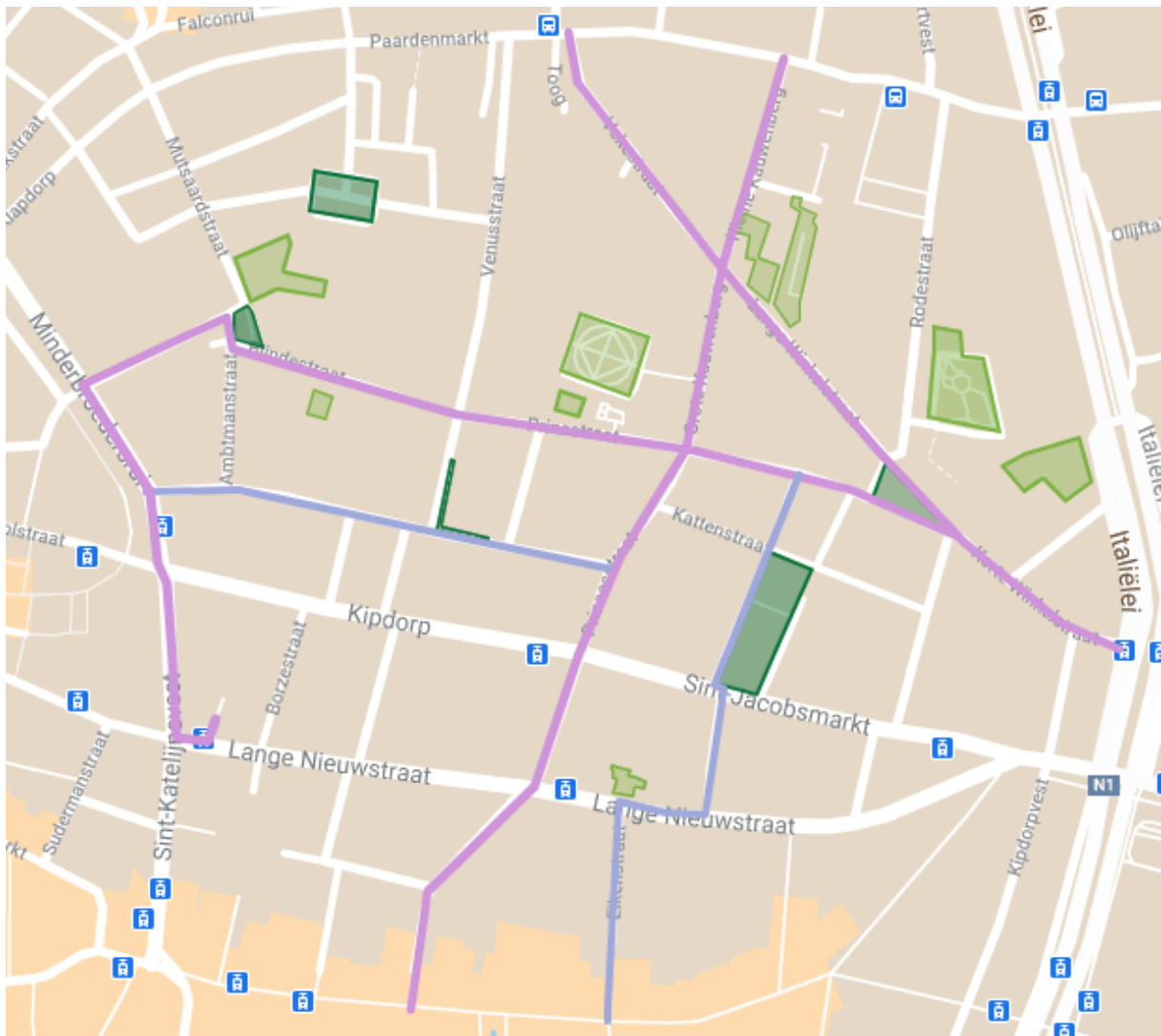
7.2.1 Recreatieve beweegroute

De recreatieve beweegroute in de Universiteitsbuurt verbindt een aantal aangename pleintjes en verblijfsplekken. De route loopt vanaf WZC Onze Lieve Vrouw van Antwerpen in de Prinsstraat via de Blindenstraat naar het **pleintje in de Mutsaardstraat**. Vanaf hier is ook de **tuin van de kunstacademie** bereikbaar. Vanaf de Mutsaardstraat gaat het via de Raapstraat verder naar de **Stadswaag**. Via de Hoornstraat gaat het verder richting **Paardenmarkt**, die wordt heringericht als een aangename verblijfsstraat waar zich horeca en handelszaken bevinden. Ten zuiden van de Paardenmarkt gaat het via de Kleine Kauwenberg verder naar de **semi-openbare binnentuin** van Gebouw R (Universiteit Antwerpen). De voetgangersdoorsteek leidt naar de Lange Winkelstraat die uitkomt op de **Ossenmarkt**. Vanaf hier kan een zijsprong worden gemaakt naar **het Begijnhof** of men volgt de route verder langs de Lange Sint-Annastraat en de Korte Sint-Antoniussstraat naar het **Frans Halsplein**. Via de Pastoorijstraat en de Pieter Van Hobokenstraat komt men ten slotte terug aan WZC OLV van Antwerpen.

Via de Venusstraat en via de Kleine Kauwenberg en Grote Kauwenberg kan het traject worden ingekort. Deze noord-zuidassen vormen een rechte verbinding tussen de as Prinsstraat – Blindenstraat en de Paardenmarkt.

7.2.2 Functionele wandelassen

Drie lange functionele wandelassen doorkruisen de Universiteitsbuurt.

Van noord naar zuid maken Kleine Kauwenberg, Grote Kauwenberg, Prinsesstraat, Sint-Jacobsstraat en Lange Klarenstraat een potentieel veilige verbinding tussen de Paardenmarkt en de Meir. Mits de nodige aandacht voor het wegwerken van de onveilige oversteekplaatsen Sint-Jacobsmarkt en Lange Nieuwstraat kan deze as worden ontwikkeld als een wandelverbinding tussen de Universiteitsbuurt en de Antwerpse hoofdwinkelas.

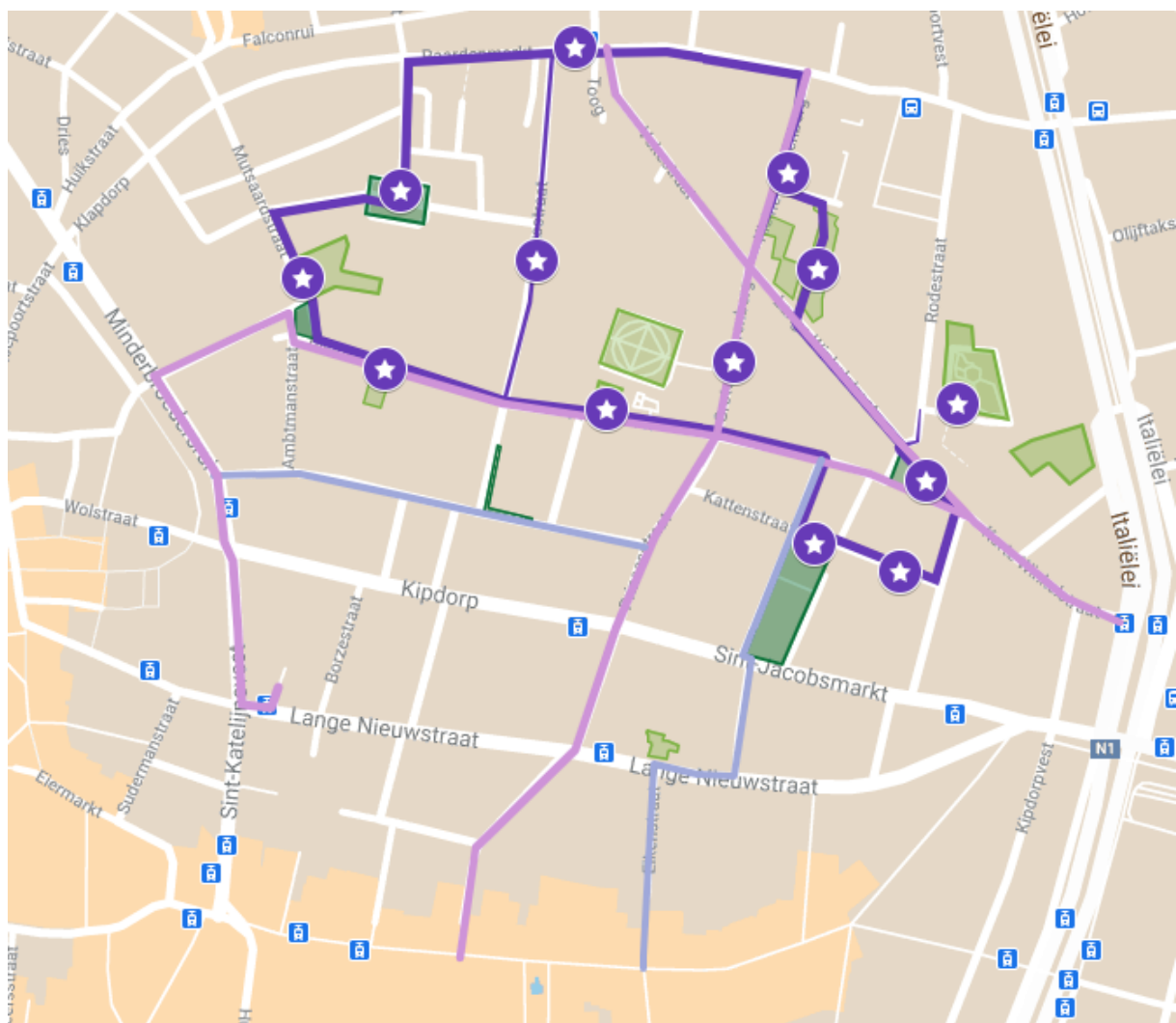
Van oost naar west vormen de Korte Winkelstraat, Ossenmarkt, Pieter Van Hobokentraat, Prinsstraat, Blindenstraat en Minderbroedersstraat een verbinding vanaf de Leien tot het historische stadshart. Via de Minderbroedersruie en Sint-Katelijnevest wordt via een kort stukje Lange Nieuwstraat de aansluiting gemaakt naar de Sint-Nicolaasplaats. Dit is een belangrijk trefpunt voor senioren dat via de onveilige Lange Nieuwstraat en Sint-Jacobsmarkt / Kipdorp moeilijk bereikbaar is. Zolang deze straten niet worden heraangelegd, is de bereikbaarheid via bovenvermeld traject het beste alternatief.

Een derde functionele wandelas maakt de verbinding van de Paardenmarkt naar de Italiëlei / Rooseveltplaats en loopt diagonaal door het projectgebied. Deze as wordt gevormd door de Vekestraat, Lange Winkelstraat, langsheen de Ossenmarkt naar de Korte Winkelstraat.

Samen zorgen deze drie assen ervoor dat het projectgebied in alle richtingen om een rechtlijnige manier kan worden doorkruist.

In de toekomst zou een vierde wandeltraject in noord-zuidrichting de Ossenmarkt kunnen verbinden met de Meir. Onderweg komt deze route langs het Frans Halsplein en de tuin van de Sint-Jacobskerk. De oversteekbaarheid van Sint-Jacobsmarkt en Lange Nieuwstraat vormen voorsnog aanzienlijke hinderpalen om van dit traject een seniorenvriendelijke route te maken. De route is op de kaart aangeduid in grijs-blauw.

SYNTHESEKAART BEWEEGRUTE + FUNCTIONELE ASSEN:

8 Aanbevelingen omgeving Den Bell

8.1 Ruimtelijke maatregelen

8.1.1 Opmaken van een bankenplan

Groen: Openbare zitbanken, geschikt voor ouderen.

Rood: Openbare zitbanken, niet geschikt voor ouderen.

Grijs: Zitbanken op semi-openbaar domein.

Er werden op heel wat plaatsen in de zone mooie, nieuwe banken met rug- en armleuning geplaatst. Door hier en daar een aantal banken toe te voegen kunnen 'missing links' op de Zilveren Linten snel ingevuld worden. Er ontstaat dan een mooi netwerk van banken doorheen de zone. Hiernavolgend worden reeds enkele locaties voorgesteld.

Betrokkenen:

- Districtsbestuur
- Vrijwilligers / seniorenraad, evt. onder begeleiding van Voetgangersbeweging (inventarisatie)

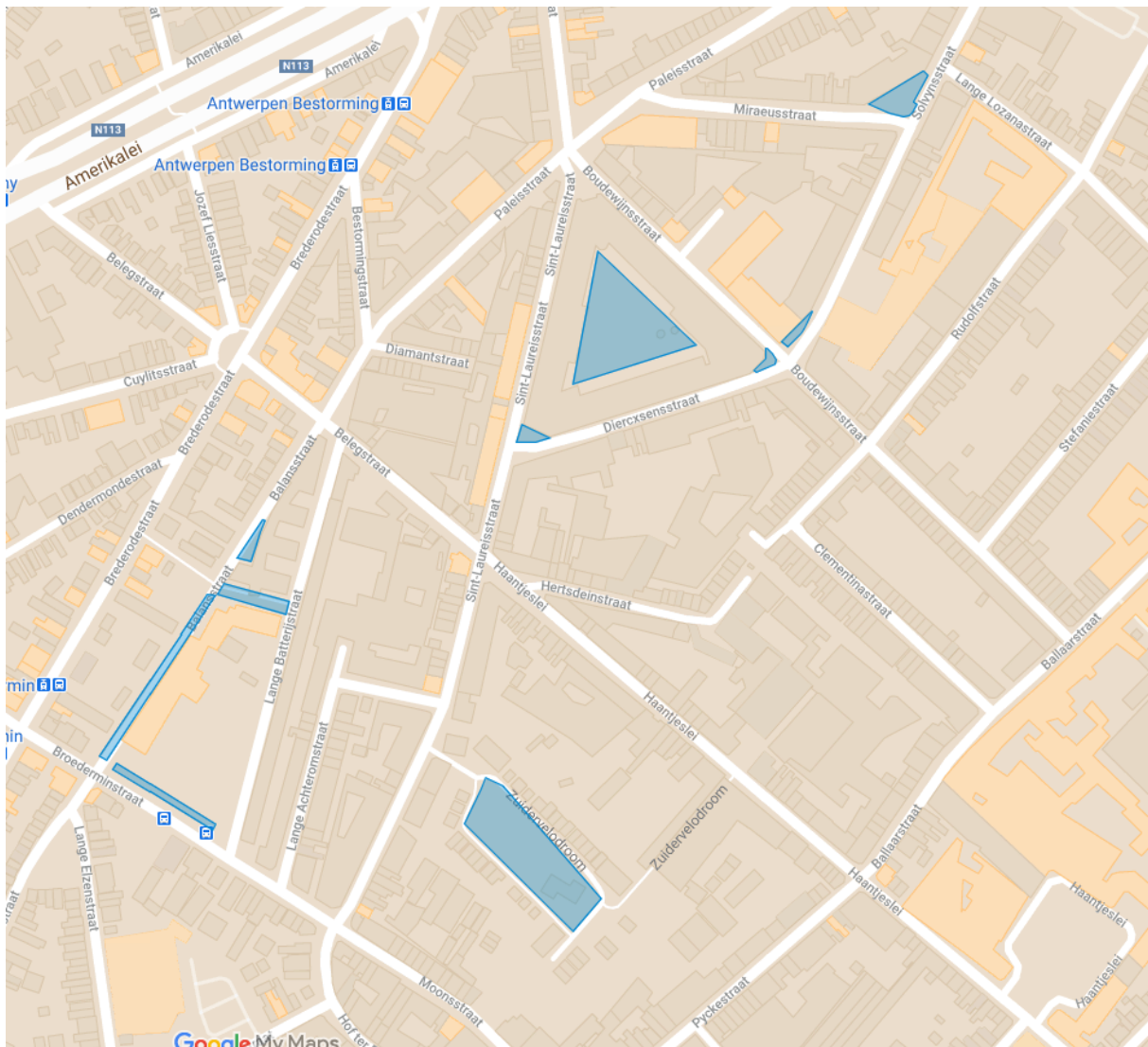
8.1.2 Belevingspleintjes

Zone Den Bell beschikt over weinig openbare groen- en ontmoetingsruimte. Op bestaande ontmoetingsplekken zijn er weinig voorzieningen voor ouderen. Dit draagt bij aan het gevoel dat er weinig te beleven valt in de zone. Een aantal locaties komt in zijn huidige vorm in aanmerking voor het plaatsen van openbare zitbanken, groen, beweegtoestellen,

Het binnenplein van Den Bell en de Zuidervelodroom zijn grotere ruimten. Verder zijn er mogelijkheden in de omgeving van Hof Ter Beke (Balansstraat en Halvemaanstraat) en op een aantal (verbrede) straathoeken (Dierckxsensstraat / Sint-Laureisstraat, Dierckxsensstraat / Boudewijnstraat, Miraeusstraat / Solvynsstraat, Boudewijnstraat / Solvynsstraat). Deze locaties worden hieronder meer in detail onder de loep genomen.

Betrokkenen:

- Districtsbestuur
- Stadsbestuur

Blauw: potentiële locaties voor de realisatie van belevings- en ontmoetingspleintjes

8.1.2.1 Voetpad uitstulpingen

In de zone werden heel wat nieuwe voetpaden aangelegd. Hier en daar werden uitstulpingen voorzien, bv. ter hoogte van de straathoeken. Voorbeelden zijn: hoek St.-Laureisstraat/Dierckxsensstraat; hoek Solvynsstraat/Boudewijnstraat (inkom Residentie Artur) en een

stuk voetpad in de Balansstraat. Op deze plekken is nog ruimte voor groen, zitbanken of andere voorzieningen. Dit zonder te moeten inboeten op welgekomen extra wandelruimte.

Bij de toekomstige heraanleg van straten in dit gebied dient extra aandacht te gaan naar voetpaduitstulpingen waar bijkomende zitbanken en groen kunnen worden geplaatst. Uiteraard dienen looplijnen en een ruime doorgang vrij te blijven van obstakels.

Het nieuwe pleintje op de hoek van de Solvynstraat/Miraeusstraat is een mooi voorbeeld. Meerdere zitbanken, naar elkaar gericht. Naast bomen zijn er ook groenperkjes. ©GoogleMaps

Op de hoek van de St.-Laureisstraat/Diericxensstraat staat reeds een bank en een boom. Er is nog ruimte voor extra banken en een groenperkje. Op deze plek is een nieuwe supermarkt waar o.a. jongeren na school een snack komen halen. Op het pleintje kunnen mensen iets drinken, eten of even uitrusten.

Aan de inkom van Residentie Arthur ligt een breed nieuw voetpad. Er is ruimte voor een

Een stuk voetpad in de Balansstraat. Ook hier biedt het voetpad voldoende ruimte voor

aantal banken en een extra groenstrook aan de zijkant.

enkele zitbanken, groenperken of bewegingstoestellen.

8.1.2.2 Binnenplein Den Bell

Het binnenplein van Den Bell is de grootste open ruimte binnen de zone. Er komen heel wat verschillende groepen van mensen bij elkaar: werknemers komen er lunchen, kinderen en jongeren komen er spelen op het basketbalveld of in het hoekje rond de schouwen, Voor ouderen is het fijn dat het plein een gedeelde functie heeft en er veel verschillende generaties bij elkaar komen. Er zijn echter weinig voorzieningen voor ouderen. De zitbanken hebben geen arm of rugleuning en er is zijn geen aangepaste recreatievoorzieningen: vb. petanqueveld, schaakbord, geborgen zithoek. De seniorenraad mist ook meer groen op deze plek. Bloemen- en plantenbakken kunnen de gezelligheid verhogen. Ze kunnen rust- en sportzones van elkaar afscheiden en kleur geven aan het plein. Dit zonder dat moet worden ingeboet op het gevoel van openheid. Van de seniorenraad kwam ook de vraag of het mogelijk is om het binnenplein nog meer te verbinden met de Boudewijnsteeg.

Bij de geplande herinrichting van het plein is het belangrijk de noden voor senioren mee op te nemen. Aandacht voor toegankelijkheid, zitcomfort, ontmoetingskansen, geborgenheid, maar ook recreatieve voorzieningen.

Op het binnenplein komen verschillende leeftijdsgroepen samen. Er zijn echter geen voorzieningen voor ouderen.

8.1.2.3 Halvemaanstraat

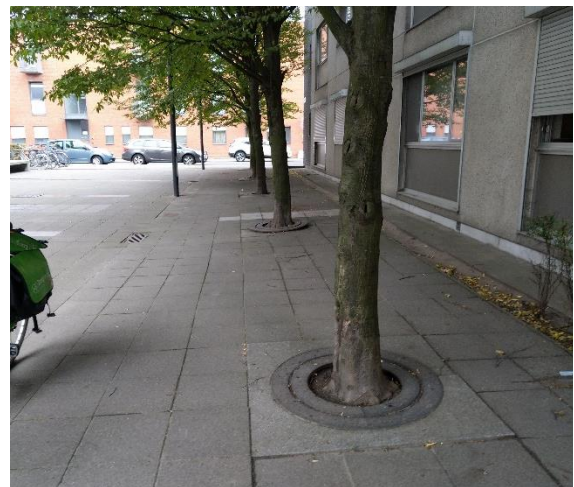
De Halvemaanstraat ligt naast Dienstencentrum Hof ter Beke en sociaal centrum De Balans en biedt een doorsteek van de Lange Batterijstraat naar de Balansstraat. De straat ligt in het verlengde van de Gelijkheidstraat die naar de Brederodestraat loopt. De straten zijn autovrij en vormen een interessante verbinding voor voetgangers en fietsers. Door werken is momenteel geen doorgang mogelijk in de Gelijkheidstraat.

De Halvemaanstraat heeft veel potentieel om een gezellig pleintje te zijn dat zowel door bewoners van het dienstencentrum als passanten gebruikt kan worden. Het ligt op een strategische plek en is ruim maar toch beschut. De bestaande bomenrij biedt verkoeling in de zomer en beschut tegen zon en regen. Onder de bomen is er ruimte voor banken. Momenteel oogt het straatje echter grijs en ongezellig. Er zijn weinig banken en deze zijn niet geschikt voor ouderen. Er zou af en toe cannabis gebruikt worden wat het gevoel van onveiligheid vergroot.

Het plaatsen van nieuwe banken (zowel onder de bomen als in de zon) en het toevoegen van een aantal spelelementen en kleur, kunnen van het plein een aantrekkelijke ontmoetingsplek maken. Als alternatief voor vervanging kunnen de betonnen banken ook worden aangepast met een houten zitting en rugleuning zoals ook gebeurd is bij de banken op het Operaplein.

Het plein oogt grijs en er valt niets te beleven.

Onder de bomenrij is ruimte voor meerdere banken. De bomen bieden beschutting tegen zon en regen.

Naar het voorbeeld van de banken op het Operaplein kunnen de betonnen zitbanken in de Halvemaanstraat comfortabeler worden gemaakt door plaatsing van een houten zitting en rugleuning.

Het plein leent zich goed voor een groot schaakbord. Om de drempel voor gebruikers te verlagen en spontaniteit toe te laten, worden de pionnen best tussen bepaalde uren standaard buiten gezet. (Het gebeurt namelijk vaak dat men de pionnen ergens moet gaan aanvragen. Dit om diefstal te voorkomen. Vaak resulteert dit echter in een ongebruikt schaakbord.) @<https://www.weekendnotes.com/nagoya-gardens/>

De pionnen kunnen beheerd worden door het sociaal centrum of het dienstencentrum. Een bordje geeft aan tussen welke uren de pionnen buiten staan. @<https://www.weekendnotes.com/nagoya-gardens/>

Kleurrijke versieringen en speelse elementen brengen kleur of stimuleren beweging. Het trekt mensen aan en vermindert criminaliteit. @<https://www.designcouncil.org.uk/news->

Een geschilderd doolhof, bijvoorbeeld, is uitnodigend voor kinderen om te spelen. Het brengt kleur en leven. @<https://weburbanist.com/>

8.1.2.4 *Fietsstraat Balansstraat*

De Balansstraat werd een fietsstraat, maar heeft geen verblijfsfunctie. De straat geeft daardoor een grijze indruk en blijft voornamelijk ingericht voor verkeer. Voorzien in extra groen, ontmoetingsruimte en bewegingskansen, biedt een meerwaarde voor zowel de basisschool als Dienstencentrum Hof Ter Beke. Bovendien ligt er een kans om verschillende generaties bij elkaar te brengen. Zowel schoolkinderen, ouders en grootouders als bewoners van het dienstencentrum en passanten kunnen hier gebruik van maken.

Men kan hier snel starten met een tijdelijke inrichting. Via parklets, bijvoorbeeld, kunnen een aantal parkeerplaatsen ter hoogte van de schoolingang een nieuwe functie krijgen. Het is hierbij belangrijk niet enkel recht voor de schoolingang ruimte te voorzien, maar ook iets verderop. Zo is de drempel om de ruimte te gebruiken minder groot voor mensen die niet aan de school verbonden zijn. De invulling van de parklets kan ook variëren: fietsenstalling, zitruimte, bewegingstoestellen, spelelementen, extra groen, Het is ook belangrijk om voor een ontwerp te kiezen dat ouderen aantrekt (vb.: degelijk materiaal, toegankelijk en comfortabel).

Op de rijbaan kunnen een aantal bloembakken en boombakken geplaatst worden om de rechtlijnigheid van de straat te doorbreken. Bovendien geven ze extra kleur aan de straat.

De Balansstraat heeft een zeer rechtlijnig profiel en een grijze aanblik. Extra zitruimte, groen, bewegingsruimte en kleur zorgen voor een grotere leefkwaliteit en onderstrepen de functie als fietsstraat. © GoogleMaps

Door het weghalen van een aantal parkeerplekken langs de kant van de school komt er ruimte vrij voor ontmoeting, groen en beweging. © GoogleMaps

Boombakken geven de straat een groenere aanblik en kunnen de rechtlijnigheid van de straat doorbreken.

Voorbeeld van verplaatsbare bloembakken op de rijbaan of op parkeervakken. © WALFiLii

8.1.2.5 Zuidervelodroom

De Zuidervelodroom is een mooie, rustige open ruimte. Er wonen heel wat jonge gezinnen en op het binnenplein kunnen kinderen vrij spelen. Het gebied vormt ook een verbinding tussen de Haantjeslei en de St-Laureisstraat en binnenkort ook de Moonsstraat. Dit alles maakt de Zuidervelodroom tot een potentieel belangrijke plek voor ouderen.

Het plein mist echter nog geschikte zitbanken zodat ouderen even kunnen uitrusten of van de ruimte kunnen genieten. Voor de bevraagde ouderen is er nog te weinig groen voor een recent project. Te bekijken of er nog mogelijkheden zijn om te ontharden. Ook is er nog ruimte voor recreatieve voorzieningen voor ouderen zoals een bewegingstoestel of beweegopdracht. Door aan de ingangen van het complex de verbindingen naar andere straten aan te geven, worden deze duidelijker zichtbaar voor passanten. Ook wordt hierdoor duidelijker dat het binnenplein vrij toegankelijk is.

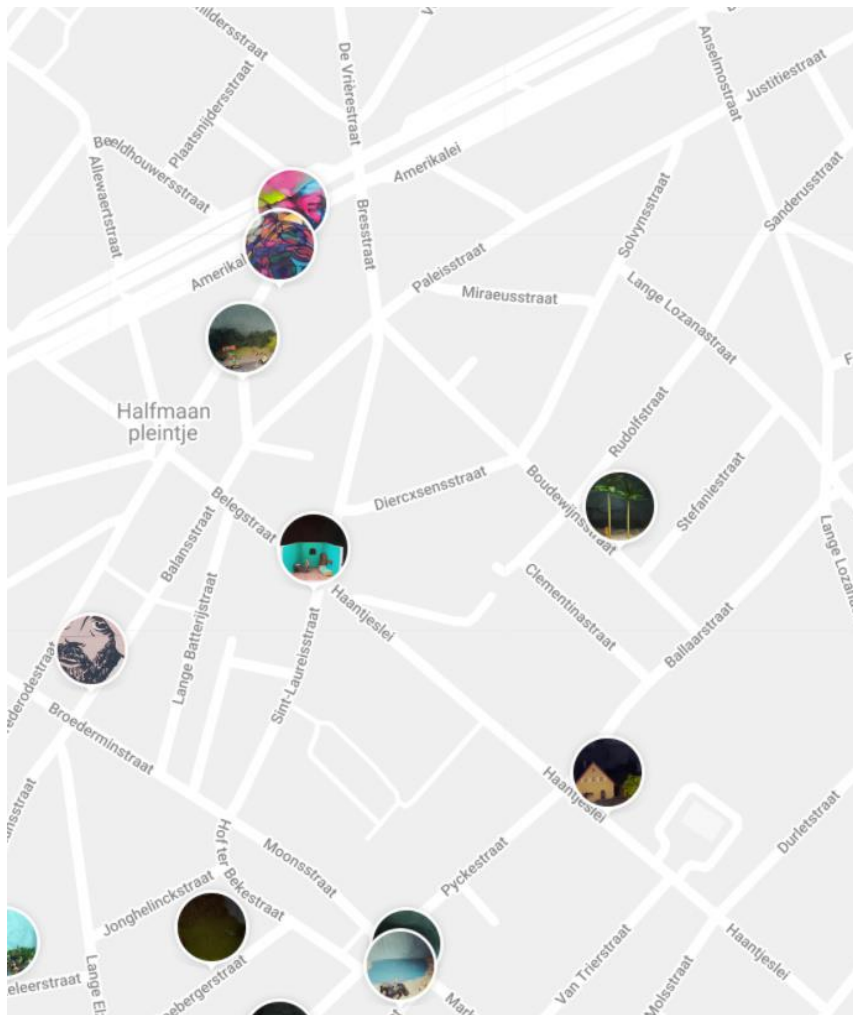
Het binnenplein van de Zuidervelodroom vormt een rustige open ruimte waar verschillende generaties kunnen samenkomen.

Een aantal constructies zoals het stenen muurtje of de boomcirkels kunnen als zitelement gebruikt worden. Voor ouderen is dit echter niet geschikt.

In de straat richting Haantjeslei werden hier en daar stukken onthard en groenperken aangelegd. Mogelijks zijn er in de zone nog extra kansen om te ontharden.

8.1.3 Kunstintegratie

Bron: www.streetartantwerp.com

Straatkunst zoals muurschilderingen brengt kleur en leven in het straatbeeld. Ze kunnen mensen bovendien ook aanzetten om te voet op ontdekking te gaan. Tijdelijke installaties dragen bij aan de beleving van de buurt. Antwerpen telt al heel wat fantastische straatkunstwerken in de omgeving van Den Bell.

Een muurschildering op de gevel van Hof Ter Beke.

Nutskasten kunnen worden opgefleurd met straatkunst.
© treepack.net/tourelentriknl.html

Kleurrijke decoraties fleuren het straatbeeld op en trekken bezoekers aan. © [Pinterest_trendyhomedecorations.com](https://www.pinterest.com/trendyhomedecorations.com)

8.1.4 Een Voorhof voor Hof Ter Beke

De omgeving van Den Bell heeft weinig openbaar groen. De tuinstrook van Hof Ter Beke in de Broederminstraat is goed zichtbaar vanaf het openbaar domein en heeft daarom een belangrijke waarde als zichtbaar buurtgroen. Momenteel bestaat deze tuin uit een bomenrij in gazon, van het openbaar domein gescheiden door een haag. Een opwaardering van deze tuin kan het gebrek aan openbaar groen een stuk opvangen. De tuin zou kunnen worden omgevormd van een private naar een semiprivate ruimte die gedeeltelijk toegankelijk is voor het publiek. Een grotere variatie in beplanting kan de aantrekkelijkheid voor de serviceflatbewoners verhogen. Bovendien kan tuinaanleg en onderhoud deel uitmaken van het activiteiten aanbod van het dienstencentrum.

Aanbevelingen:

- Realiseren van doorsteken aan de kopzijden van de tuinstrook (Balansstraat en Batterijstraat)
- Aanleg van een slingerend wandelpad tussen bomenrij en haag over de volledige tuinlengte. (Parallele verbinding aan het trottoir). Het wandelpad moet voldoende afstand houden van de ramen van de serviceflats op het gelijkvloers.
- Omvorming van gazon naar bloemenperken / borders met bloeiende vaste planten, bodembedekkers en heesters die de seizoensbeleving vergroten.
- Plaatsen van zitbanken / zithoeken aan de kopzijden en langsheen het wandelpad. Eventueel plaatsing van enkele speelelementen op maat van kleine kinderen (bv. veertietsjes).

Betrokkenen

- Dienstencentrum en serviceflats Hof ter Beke
- Bewoners en cliënteel Hof ter Beke
- Zorgbedrijf Antwerpen
- Districtsbestuur Antwerpen
- Eventueel groendienst, buurtbeheerbedrijf

Concept semi-private tuinstrook Hof ter Beke. Vanaf de straatzijde bereikbare zithoeken,

Zicht op de huidige tuinstrook in de Broederminstraat.

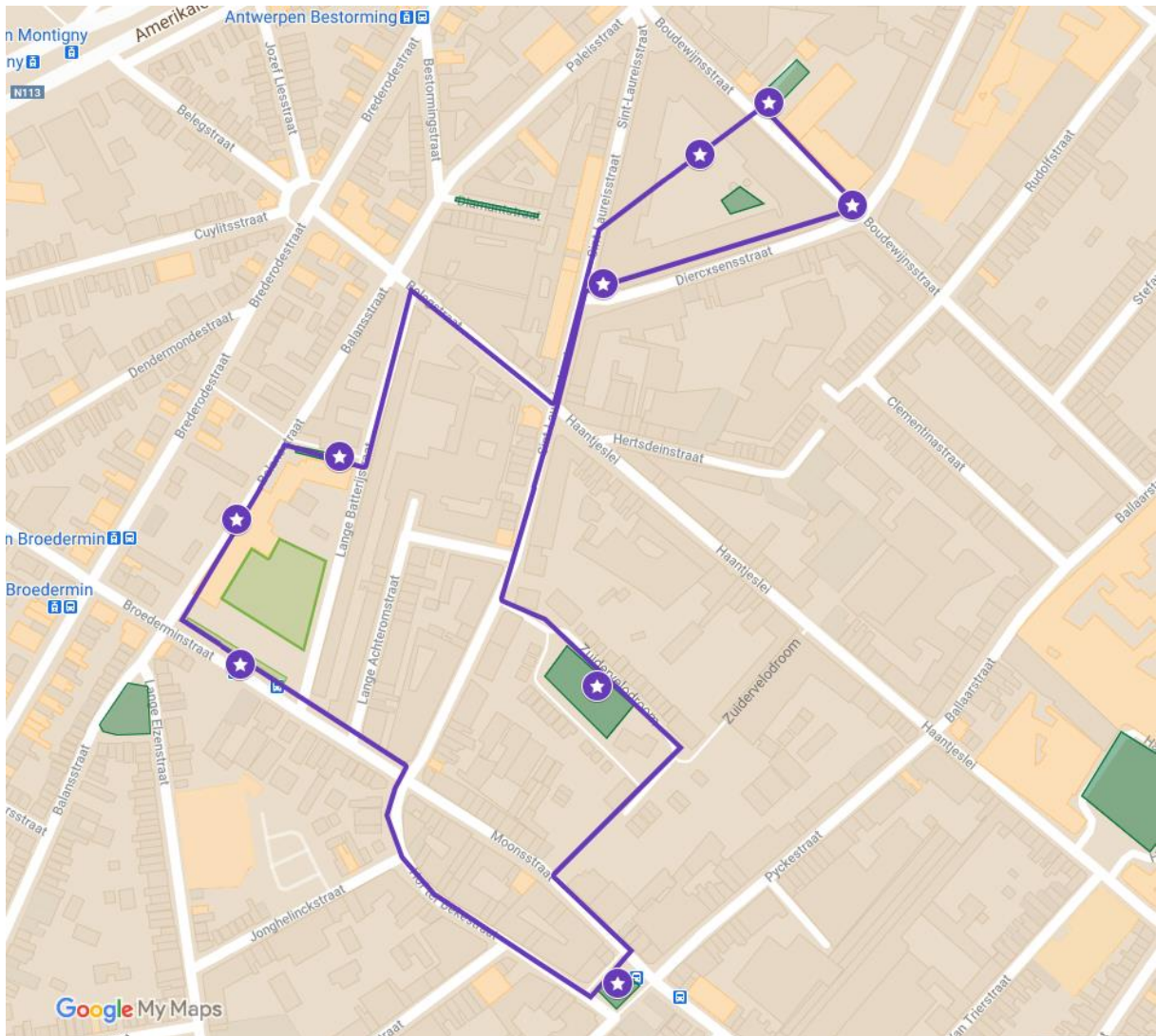
*verbonden door wandelpad tussen nieuwe
bloemperken.*

*Referentiebeeld: pad door een bloeiende border
© Saxon Holt/PhotoBotanic 415-898-8880*

8.2 Zilveren Linten omgeving Den Bell

8.2.1 Recreatieve beweegroute

In de omgeving van Dienstencentrum Hof Ter Beke en Residentie Arthur kan een beweegroute voor ouderen aangelegd worden. De in bovenstaande afbeelding voorgestelde route is ongeveer 2 km lang en verbindt een aantal interessante plekken voor ouderen, aangeduid met een ster. Er zijn verschillende mogelijkheden om de route in te korten en de route kan ook gezien worden als twee aparte lussen: een korte (rond Den Bell) en een lange lus.

De route moet in de eerste plaats een aangename en goed begaanbare wandelroute zijn. Op die manier zet de route mensen aan om even de benen te strekken en een blokje rond te wandelen. Een heel aantal van hogervermelde aanbevelingen (o.a. omtrent groen en ontmoeting) situeert zich op het traject van deze route.

In tweede instantie kunnen op de route een aantal beweegpunten voorzien worden. Op deze punten kunnen beweegtoestellen op beweegopdrachten ouderen aanzetten om te sporten of belangrijke motorieken te trainen.

De meningen van ouderen omtrent beweegtoestellen voor senioren in de publieke ruimte zijn verdeeld. Er heerst ook een zekere schroom bij ouderen om gebruik te maken van speciale toestellen, zeker wanneer deze in het zicht van voorbijgangers staan. Het is daarom belangrijk om de doelgroep uitgebreid te bevragen alvorens een duur bewegingstoestel aan te kopen.

Het is mogelijk een combinatie te maken van beweegtoestellen en beweegopdrachten op de route. Een mooi voorbeeld van beweegopdrachten waarbij bestaande infrastructuur gebruikt kan worden is de 'Kwiekroute' (<http://kwiekbeweegroute.nl/>). Mogelijke opdrachten zijn: zitten op een bank en de benen strekken, over een rechte lijn lopen of zich uitstrekken om een punt op een paal aan te tikken. De opdrachten worden duidelijk aangegeven. Deze methode laat ouderen toe te sporten en bepaalde motorieken te trainen op een minder opvallende manier. Het zijn ook zeer toegankelijke oefeningen die eenvoudig te begrijpen zijn, wat bij beweegtoestellen niet altijd het geval is. De opdrachten wekken ook nieuwsgierigheid op bij andere leeftijdsgroepen. Bovendien is het een budgetvriendelijke oplossing om met bestaande infrastructuur en meubilair aan de slag te gaan.

Het is belangrijk voldoende in te zetten op begeleiding in groep en bekendmaking van de route. Een kaart en duidelijke bewegwijzering zijn cruciaal. Er dient vooral vertrokken te worden vanuit de woonzorgcentra. Uit ervaring is namelijk gebleken dat dergelijke routes niet vaak door individuele ouderen gebruikt worden. In buurten waar veel ouderen wonen en waar enthousiast begeleidt wordt, hebben de routes succes. De principes en uitgangspunten van de Kwiekroute kunnen worden toegepast langsheen de hierboven voorgestelde beweegroute.

Een 'fietsbank' is een voorbeeld van een toegankelijk en eenvoudig beweegtoestel. © Shutterstock

Een mogelijke opdracht bij de Kwiekroute is 'lopen over een rechte lijn'. © <http://kwiekbeweegroute.nl/>

Speciaal daarvoor ontwikkelde Ipitup beweegbanken kunnen in de omgeving van woonzorgcentra geplaatst worden. © <https://www.termeeeren.be/>

Een lijn duidt in Zwolle de 'Kunstroute' aan. Via soortgelijke vormen van nudging kunnen mensen gestimuleerd worden om de route te volgen/ uit te proberen. © <https://www.spoorbeeld.nl/>

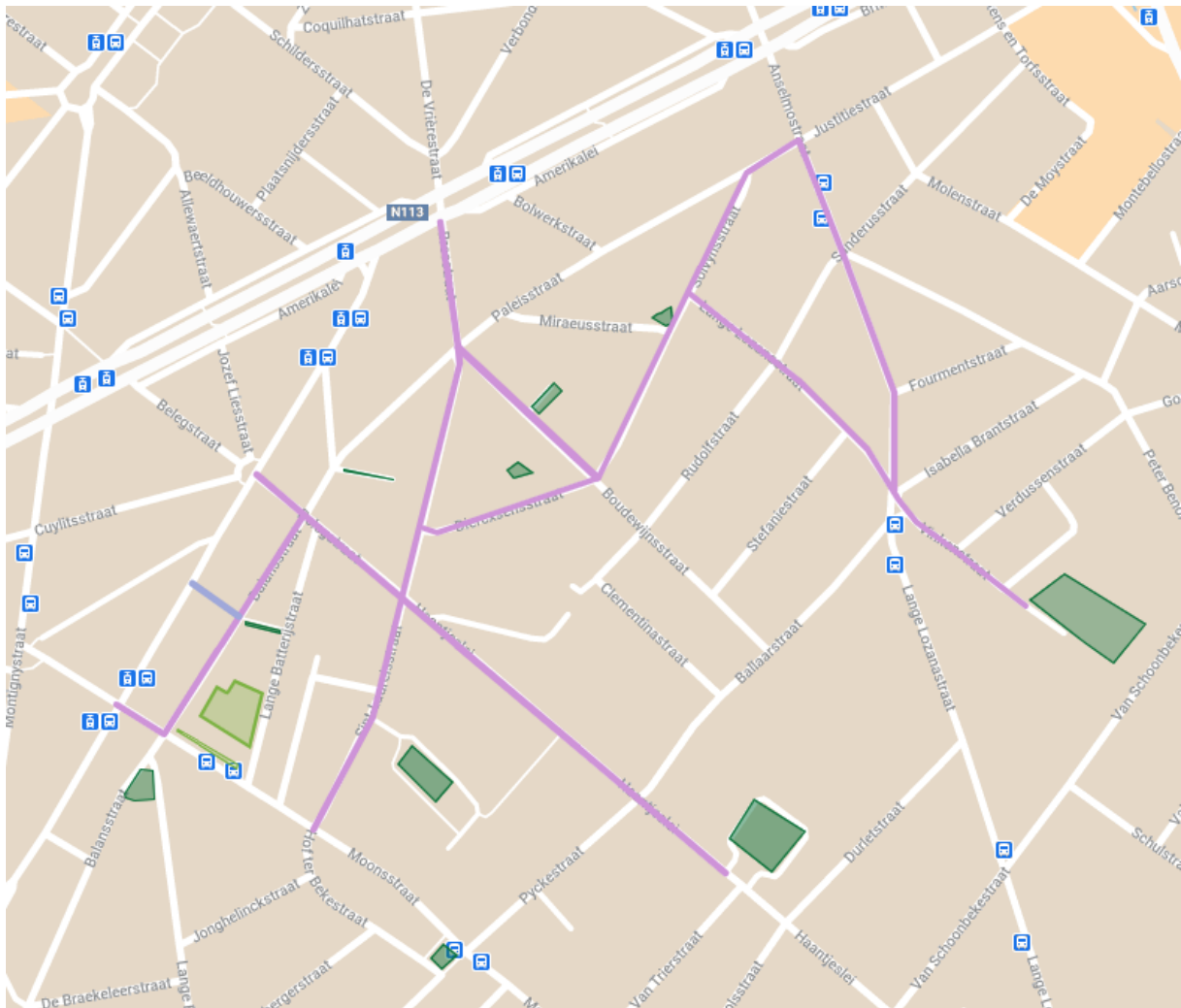
8.2.2 Functionele wandelassen

Drie noord-zuid georiënteerde en drie oost-west lopende functionele wandelassen vormen een raamwerk dat de omgeving in alle richtingen doorsnijdt.

Via de Breesstraat en Sint-Laureinsstraat verbindt een langgerekte as de Leien en de directe omgeving van Den Bell in het noorden met het zuiden van het projectgebied. De Balansstraat, die nu reeds is ingericht als fietsstraat vormt een kortere parallelverbinding aan de lange noord-zuid as. Beide assen worden in oost-westrichting gekruist door een functionele wandelas in de Belegstraat en Haantjeslei.

De derde noord-zuidas vertrekt in de Anselmostraat, gaat via een stukje Paliestraat en via de Solvynsstraat naar de Dierckxsensstraat. De Boudewijnstraat (segment tussen Solvynsstraat en Paleisstraat) verbindt twee hoofdassen. De Lange Lozannastraat ten slotte vormt een oost-west georiënteerde verbinding die aansluit op de as Solvynsstraat.

De drie zijden van het driehoekige bouwblok van Den Bell maken deel uit van het assenpatroon en kunnen worden beschouwd als het hart ervan.

De functionele wandelassen in de omgeving van Den Bell

SYNTHESEKAART RECREATIEVE BEWEEGRUTE EN FUNCTIONELE WANDELASSEN

